

Załącznik do Uchwały Nr XXVII-135/09
Rady Gminy Wierzbica z dnia 30 kwietnia
2009 r. w sprawie aktualizacji „Strategii
Rozwoju Gminy Wierzbica na lata 2009-2015”

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica na lata 2009-2015

Wierzbica 2009

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO	6
2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU	7
2.1. Położenie, powierzchnia i ludność	7
2.2. Środowisko przyrodnicze	12
2.3. Zagospodarowanie przestrzenne	15
2.4. Sfera gospodarcza	25
2.5. Sfera społeczna	29
2.6. Sport i turystyka	35
2.7. Zarządzanie Gminą i sytuacja budżetowa	37
3. ANALIZA SWOT GMINY WIERZBICA	40
4. MISJA GMINY WIERZBICA, JEJ WIZJA I PROPONOWANE KIERUNKI ROZWOJU	44
4.2. Misja Gminy Wierzbica	44
4.2. Wizja Gminy Wierzbica	44
4.3. Cele strategiczne i operacyjne Gminy Wierzbica	48
5. POWIĄZANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY WIERZBICA Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU, WOJEWÓZTWA I PAŃSTWA	50
6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY WIERZBICA NA LATA 2009-2015	54
7. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY NA OKRES REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY	57

7.1. Definicja Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	58
7.2. Funkcje Wieloletniego Planu Inwestycyjnego	60
7.3. Korzyści wynikające z posiadania WPI	61
7.4. Regulacje prawne dotyczące WPI	62
7.5. Proces decyzyjny wyboru inwestycji	62
7.6. Ranking inwestycji	64
7.7. Koncentracja środków	65
7.8. Prognoza finansowa	65
7.9. Zdolność kredytowa gminy, projekcje budżetowe	66
7.10. Cel opracowania	69
7.11. WPI dla Gminy Wierzbica na lata 2009-2015. Lista zadań i projektów na lata 2009-2015	72
8. SYSTEM WDRAŻANIA	75
9. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	76
9.1. System monitorowania, wskaźniki i sposoby oceny Strategii Rozwoju Lokalnego	76
9.2. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym, a organizacjami pozarządowymi	80
10. <i>PUBLIC RELATIONS</i> STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO	82
11. SPIS TABEL I WYKRESÓW	84

WSTĘP

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy to zbiór celów strategicznych, celów szczegółowych i zadań realizacyjnych przeznaczonych do wprowadzenia w życie dla poprawy sytuacji społeczno - gospodarczej Wspólnoty Lokalnej. Jest ona również dokumentem niezbędnym w przypadku ubiegania się przez samorządy o dofinansowanie zadań ze środków strukturalnych Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, z którego to źródła mogą być dofinansowane inwestycje infrastrukturalne realizowane na terenie Gminy. Dokument niniejszy jest aktualizacją, rozwinięciem i doprecyzowaniem kierunków przyjętych w Strategii Rozwoju Gminy Wierzbica z 2000 r., uzupełnionej w roku 2006, w nowym horyzoncie czasowym tj. w okresie 2009-2015, odpowiadającym ramom innych dokumentów strategicznych przyjętych na poziomie krajowym i województwa.

Obejmuje on w szczególności:

- opis diagnostyczny z analizą mocnych i słabych stron;
- określenie celu głównego, celów szczegółowych i operacyjnych;
- określenie źródeł finansowania;
- sposobu wdrażania i monitorowania;
- opisu procesu konsultacji społecznych;
- wyznaczenie horyzontu czasowego;

oraz

- opis aktualnej sytuacji społeczno - gospodarczej na obszarze objętym wdrażaniem;
- wykaz realizowanych zadań, wraz z harmonogramem realizacji, nakładami, rezultatami oraz listą podmiotów uczestniczących we wdrażaniu projektu;
- powiązania projektu z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy;
- oczekiwane wskaźniki osiągnięć Strategii Rozwoju Lokalnego;
- plan finansowy;

- system wdrażania, sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.

Z założenia Strategia Rozwoju Lokalnego jest dokumentem będącym wynikiem konsultacji społecznej, dlatego udział przedstawicieli społecznych miał miejsce na etapie przygotowywania Strategii Rozwoju Gminy z 2000 roku, jej uzupełnienia z 2006 r. oraz przy przygotowaniu Strategii Rozwoju Lokalnego na lata 2009 – 2015.

Zgodnie z przyjętymi w Strategii założeniami, działania władz i aktywność mieszkańców winna zostać ukierunkowana na zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego całej Gminy. Strategia Rozwoju Lokalnego to dokument łączący w sobie założenia przyjęte nie tylko w Strategii Rozwoju Gminy, ale również w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym dla Gminy Wierzbica, Strategii Rozwoju Powiatu Chełmskiego oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Powodem powiązania z wyżej wymienionymi dokumentami jest fakt, iż rozwój Gminy Wierzbica w perspektywie regionalnej jest nierozdzielnie związany z rozwojem powiatu chełmskiego i całego województwa lubelskiego. Niezbędne jest zatem stworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie szerokiego spektrum dokumentów programujących rzeczywistość regionalną.

Działania niezbędne by wprowadzić w życie plan programujący rozwój Wspólnoty Lokalnej, takie jak: planowanie strategiczne, perspektywiczna ocena sytuacji społecznej, gospodarczej i finansowej, wieloletnie planowanie inwestycyjne oraz planowanie finansowe, monitorowanie i ocena wykonania przewidzianych zadań, zostały w niniejszym dokumencie uwzględnione.

Strategię Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica na lata 2009 - 2015 przygotowała firma „Euro-Konsult” sp. z o.o. w porozumieniu i pod nadzorem pracowników oraz kierownictwa Urzędu Gminy w Wierzbicy. Zespół ds. opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Wierzbica na lata 2009-2015” oraz „Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2008-2015” stanowili pracownicy Urzędu Gminy pod kierownictwem Wójta Gminy Wierzbica, Pana Andrzeja Chrząstowskiego.

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO

Strategia Rozwoju Lokalnego terytorialnie i administracyjnie obejmuje całą gminę Wierzbica, w której skład wchodzi **20 sołectw** (27 miejscowości) o łącznej powierzchni **146,36 km²**, co stanowi około **7,76 % powierzchni powiatu** i **około 0,58 % powierzchni województwa lubelskiego**.

Jak wspomniano we wstępie, Strategię Rozwoju Lokalnego zakreślono na horyzont czasowy 2009 - 2015. Tak zdefiniowany czas realizacji, o czym była już mowa, wpisuje się w ramy czasowe Regionalnego Planu Operacyjnego 2007 - 2013. Pozwala również precyzyjnie określić zarówno harmonogram realizacji zadań ujętych w Planie Inwestycyjnym oraz ich koszt realizacji. Przyjęcie dłuższej perspektywy mogłoby wpłynąć negatywnie na dokładność szacunków kosztów finansowych, a ponadto dłuższy horyzont czasowy uprawdopodobnia rozminięcie się planowanych kierunków rozwoju z uwarunkowaniami lokalnym, które mogą zaistnieć za kilka lat. Niektóre zadania uwzględnione w Planie, z racji wymaganych nakładów w kontekście możliwości finansowych Gminy oraz, w kilku przypadkach, ze względów technicznych mają charakter zadań wieloletnich.

2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

2.1. Położenie, powierzchnia i ludność

Powierzchnia powiatu chełmskiego wynosi 1 885 km², w tym Gminy Wierzbica **146,36 km²**, co stanowi około **7,76 % powierzchni powiatu chełmskiego** i około **0,58 % powierzchni województwa lubelskiego**.

Gmina Wierzbica położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego. Gmina oddalona jest o 25 km od Chełma (na północny zachód), będącego siedzibą władz powiatowych i wielu instytucji prywatnych i publicznych, z których jej korzystają mieszkańcy. Odległość od stolicy województwa – Lublina – wynosi 70 km.

Gmina graniczy z 6 innymi gminami, są to: Chełm, Sawin i Siedliszcze (wszystkie wchodzi, wraz z Wierzbicą w skład powiatu chełmskiego), Cyców (pow. łęczyński) oraz Hańsk i Urszulin (powiat włodawski).

Gmina Wierzbica składa się z **20 sołectw**: Bakus – Wanda, Busówno, Chylin, Chylin Wielki, Helenów, Kamienna Góra, Karczunek, Kozia Góra, Ochota Olchowiec, Olchowiec Kolonia, Pniówno, Syczyn, Święcica, Tarnów, Terenin, Wierzbica, Wierzbica – Osiedle, Władysławów, Wólka Tarnowska. Zamieszkuje ją **5 568 osób**. Na jej terenie są **1 336 gospodarstwa domowe**. Według Głównego Urzędu Statystycznego województwo lubelskie zamieszkuje 2 166 213 osób, zaś powiat chełmski 79 364 osób (stan na dzień 31 XII 2008). W związku z tym mieszkańcy Gminy Wierzbica stanowią **7,02 % mieszkańców powiatu chełmskiego** oraz ok. **0,26 % mieszkańców województwa lubelskiego**.

Średnia gęstość zaludnienia w Gminie wynosi **38 osób na 1 km²** przy średniej gęstości zaludnienia w województwie wynoszącej 86 osób na 1 km², oraz 42 osoby na 1 km² w powiecie chełmskim.

Ludność gminy zamieszkuje 20 sołectw, według rozkładu pokazanego w poniższej tabeli (nr 1):

Wyszczególnienie	Liczba ludności	Powierzchnia sołectwa w km²	Gęstość zaludnienia osób / km²
Bakus- Wanda	100	2,40	41,7
Busówno	532	10,35	51,4
Chylin	160	10,16	15,7
Chylin Wielki	134	5,68	23,6
Helenów	72	3,24	22,2
Kamienna Góra	103	3,61	28,5
Karczunek	69	7,38	9,3
Kozia Góra	355	9,86	36
Ochożą	317	8,23	38,5
Olchowiec	256	8,31	30,8
Olchowiec – Kolonia	132	4,73	27,9
Pniówno	346	10,62	32,6
Syczyn	501	13,41	37,4
Święcica	231	12,26	18,8
Tarnów	128	11,32	11,3
Terenin	132	3,70	35,7
Wierzbica	288	2,51	114,7
Wierzbica – Osiedle	1 114	1,85	602,2
Władysławów	75	3,17	23,6
Wólka Tarnowska	523	11,07	48

Tab. 1. *Ludność Gminy wg sołectw.*

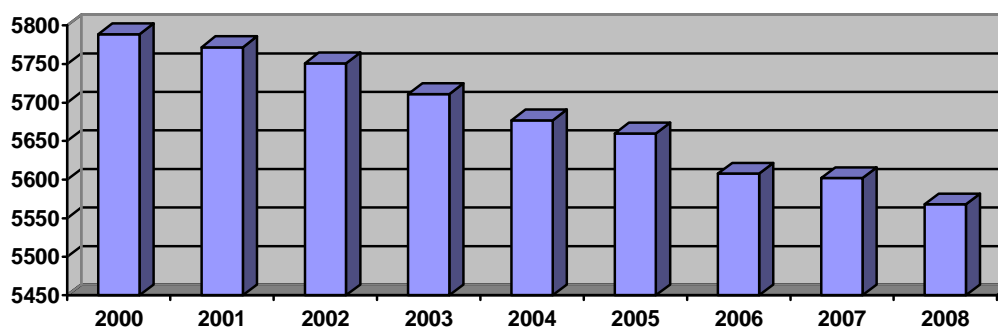
Jak wynika z powyższej tabeli największa liczba ludności zamieszkuje w sołectwach: Wierzbica - Osiedle, Busówno oraz Wólka Tarnowska. Największym sołectwem jest Syczyn, zaś największa gęstość zaludnienia w Gminie występuje w sołectwach Wierzbica - Osiedle, Wierzbica oraz Busówno. Sołectwa o najmniejszej

liczbie ludności to Karczunek i Helenów, najmniejszymi są Wierzbica - Osiedle i Bakus - Wanda, zaś najmniejsza gęstość zaludnienia występuje w sołectwie Karczunek.

Liczba ludności w Gminie Wierzbica zmieniała się w latach 2000-2008 następująco:

Gmina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba ludności (osoby) na 31.12.	5789	5772	5751	5711	5677	5660	5608	5602	5568

Tab. 2. Zmiana liczby ludności Gminy Wierzbica w latach 2000-2008.

Rys. 1. Zmiana liczby ludności Gminy w latach 2000-2008.

Przyrost naturalny w 2008 r. wyniósł: **-21**, natomiast saldo migracji na 1 000 mieszkańców wynosiło: **-9,34** (mówiące o sytuacji, w której liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń żywych oraz ujemnym saldzie migracji na terenie Gminy Wierzbica), które to dane należy uznać za niepokojące. Sytuacja ta – jak pokazują dane w tabeli nr 2 – trwa w Gminie od dłuższego czasu, mimo iż mogło wydawać się, że w latach 2006-2007 niekorzystna tendencja została ograniczona. W roku 2008 nastąpił kolejny znaczący spadek liczby ludności Gminy Wierzbica. Należy podkreślić, iż nie jest to zgodne z ogólnokrajowym trendem. Według Rocznika Demograficznego przyrost naturalny w kraju w roku 2007 wynosił 10,7, na obszarach wiejskich 11,6, w województwie lubelskim średnio -0,7 na 1 000 mieszkańców. W województwie lubelskim saldo migracji za rok 2007 wyniosło -2,4 na 1000 mieszkańców. W całym kraju w 2007 roku saldo wyniosło -0,5 na 1000 mieszkańców (oraz +2,8 na obszarach wiejskich).

Jak wynika z powyższej tabeli w ciągu 8 lat liczba ludności Gminy Wierzbica spadała z poziomu 5789 do 5568 (notując spadek w każdym kolejnym roku).

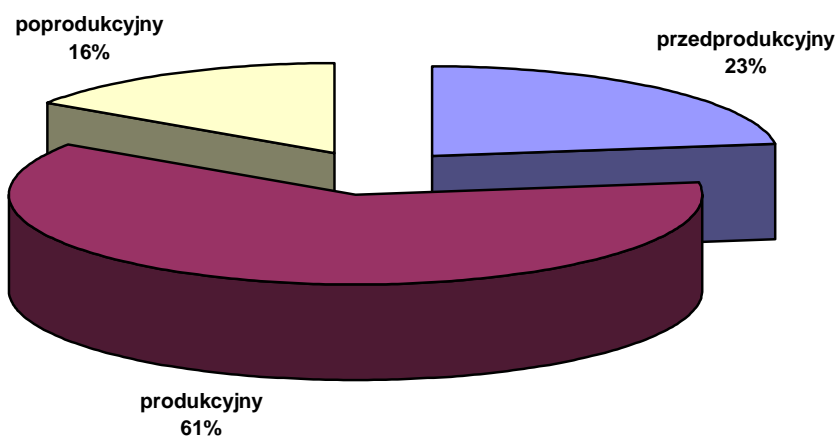
Strukturę wiekową ludności w Gminie Wierzbica przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Wiek	Liczba mieszkańców		
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
	5 568	2 799	2 769
0 – 4	303	151	152
5 – 9	310	145	165
10 – 14	387	185	202
15 – 19	477	234	243
20 – 24	562	266	296
25 – 29	457	220	237
30 – 34	390	187	203
35 – 39	317	149	168
40 – 44	355	183	172
45 – 49	356	176	180
50 - 54	417	195	222
55 - 59	320	156	164
60 - 64	225	104	121
65 - 69	152	88	64
70 - 74	206	127	79
75 - 79	177	116	61
80 – 84	97	71	26
85 i więcej	60	46	14

Tab. 3. *Struktura wiekowa ludności ze względu na liczbę lat.*

Wiek	2008	
	Liczba osób	%
Przedprodukcyjny	1 275	22,90
Produkcyjny	3 428	61,57
Poprodukcyjny	865	15,53
Razem	5 568	100,00

Tab. 4. Struktura wiekowa ludności ze względu na grupę produkcyjną.

Rys. 2. Struktura ludności Gminy Wierzbica według grup produkcyjnych.

Jak wynika z powyższych danych tabelarycznych dominującą grupę wiekową w Gminie Wierzbica stanowią osoby w wieku produkcyjnym (61,57 %) Duży jest również udział osób w wieku przedprodukcyjnym (blisko 23 %) i grupę tą należy traktować jako kapitał dla przyszłego dynamicznego rozwoju Gminy Wierzbica, w związku z tym należy zadbać o odpowiednie warunki do jej rozwoju oraz zamieszkania w przyszłości – po usamodzielnieniu się – na terenie Gminy. Układ ten zbliżony jest do układu powiatowego, z pozytywną tendencją większej ilości osób w grupach przedprodukcyjnej i produkcyjnej, kosztem grupy poprodukcyjnej – co pokazuje, iż społeczeństwo Gminy Wierzbica jest na tle powiatu młodsze od średniej na tym obszarze.

Wskaźnik obciążenia demograficznego – tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (suma liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi w Gminie Wierzbica **62,4**. Z powyższego wynika, iż obciążenie demograficzne jest stosunkowo niewielkie, co świadczy o korzystnej strukturze demograficznej w tym aspekcie na analizowanym terenie. W powiecie chełmskim wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 65,8.

Liczba kobiet na 100 mężczyzn kształtuje się w Gminie na poziomie **101**, co należy uznać za bardzo satysfakcjonujący poziom, biorąc pod uwagę wskaźniki powiatowe i wojewódzkie, a także zwyczajowy niedobór kobiet w stosunku do mężczyzn na obszarach wiejskich w Polsce. W woj. lubelskim wskaźnik ten wynosi 106 kobiet na 100 mężczyzn.

Identyfikacja głównych problemów:

- ujemny przyrost naturalny;
- ujemne saldo migracji;
- zmniejszająca się liczba mieszkańców Gminy;

2.2. Środowisko przyrodnicze

Rzeźba terenu gminy jest urozmaicona. Podłoże stanowią górnokredowe utwory węglanowe, które w plejstocenie zostały przykryte osadami lodowcowymi. Kulminacje garbów kredowych występują obecnie jako płogie płaskie wzniesienia. Pozostałą część powierzchni gminy stanowią płaskie równiny piaszczyste i torfowiskowe. Niewielki obszary zajmują równiny denudacyjne oraz osady wodno-lodowcowe w postaci kemów i ozów.

Środkowa i południowa część gminy znajduje się w zasięgu Pagórów Chełmskich. Przeważa tu falista i pagórkowata rzeźba terenu. Obszar wznosi się na wysokość około 50 metrów ponad otaczające tereny i stanowi garb kredowy pokryty piaszczystym sarmatem i materiałem morenowym. Dookoła form wypukłych rozpościerają się płaskie obniżenia zasypane piaskami akumulacji fluwioglacjalnej, rzecznej i jeziornej.

Północno-wschodnia część gminy leży w zasięgu Polesia Lubelskiego. Obszar ten ma charakter zakłętej kotliny, której częścią składową jest nieco wyższa strefa ciągnąca się na południe od rzeki Świnki. Występują tu na wyższych guzach kredowych drobne wertoby. Rozleglejsze płaskodenne miski są położone niżej, często zabagnione i wypełnione wodą.

Na obszarze gminy Wierzbica gleby powstały na utworach kredowych, trzeciorzędowych oraz czwartorzędowych – plejstocenijskich z okresu zlodowacenia środkowopolskiego i holocenijskich. Dominują gleby brunatne powstałe z piasków gliniastych zaliczane do grupy od III b do IV b klasy bonitacyjnej oraz do kompleksów żytniego bardzo dobrego i żytniego słabego. Po glebach brunatnych największe powierzchnie zajmują rędziny, z domieszkami materiału polodowcowego. Na niewielkich obszarach występują na terenie gminy gleby bielcowe i pseudobielcowe, czarne ziemie, torfowe i murszowo-torfowe.

Strukturę gruntów pokazuje poniższa tabela (nr 5):

Klasa gruntów	Użytki rolne		Grunty orne		Użytki zielone		Lasy i grunty zakrzaczone	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
I	-	-	-	-	-	-	-	-
II	89,50	0,74	78,97	0,95	0,34	0,01	0,28	0,02
III	776,93	6,45	-	-	772	24,59	36,64	2,60
IIIa	700,98	5,82	639,56	7,66	-	-	0,27	0,02
IIIb	2 304,52	19,15	2 166,44	25,96	-	-	0,57	0,04
IV	1 339,80	11,13	-	-	1 331,15	42,39	120,40	8,53
IVa	2 770,25	23,01	2 649,84	31,75	-	-	440	0,31
IVb	1 629,29	13,54	1 573,12	18,85	-	-	7,95	0,56
V	1 454,56	12,08	772,39	9,26	651,90	20,76	196,80	13,95
VI	859	7,15	464,68	5,57	384,61	12,25	86,71	6,15
VIz	112,17	0,93	-	-	-	-	956,98	67,82
Razem:	12 037	100	8 345	100	3 140	100	1 411	100

Tab. 5. Struktura gruntów w Gminie Wierzbica

Na terenie Gminy Wierzbica nie występują eksploatowane pokłady surowców mineralnych. Brak jest na terenie Gminy zarejestrowanych kopalni piasku. Naturalne zasoby stanowią także piasek, glina i torf, które nie są eksploatowane. Piasek występuje w miejscowościach: Tarnów, Syczyn, Bakus Wanda, Święcica, torf w miejscowościach: Olchowiec Wieś, Olchowiec Kolonia, Terenin, Busówno, Wierzbica, Kozia Góra, Tarnów, Wólka Tarnowska, zaś glina występuje w Syczynie i Pniównie.

Wody powierzchniowe płynące nie tworzą na obszarze gminy znaczącego systemu. Głównym ciekim odwadniającym obszar gminy jest rzeka Świnka. Większości strug nadano charakter rowów melioracyjnych. Znaczna część użytków zielonych w gminie została zmeliorowana. Największe zbiorniki wód stojących to jeziora Syczyn - około 8,14 ha, Pniówno – 8,31 ha i Tarnów – 4,10 ha.

Poziomy wodonośne zalegają na kilku poziomach, co ma wpływ na zróżnicowanie głębokości studni. W północnej części gminy, gdzie wody podziemne zalegają najpłycej w okresie wiosennym duże powierzchnie zajmują roztopy.

Szata roślinna gminy jest dość zróżnicowana. Najbardziej charakterystycznym elementem szaty roślinnej na terenie gminy są rozległe torfowiska, porośnięte karłowatą sosną, brzozą i wierzbą, bory wilgotne i świeże oraz olsy. Północna część gminy, która ma taki charakter, leży w otulinie Poleskiego Parku Narodowego.

Lasy zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię. Na terenie gminy rozmieszczone są dość równomiernie w postaci kilku małych kompleksów. Najczęściej występujące gatunki drzew to sosna zwyczajna, dąb, osika i brzoza.

Najcenniejsze zbiorowiska oraz gatunki roślin występują w otulinie Poleskiego Parku Narodowego, która zajmuje 13 % powierzchni północnej części gminy oraz w kompleksie pałacowo-parkowym w miejscowości Chylin. Na terenie parku rośnie biało drzew zaliczany do pomników przyrody. Ponadto rośnie tu wiele gatunków drzew: świerk srebrzysty, graby, lipy, brzozy, jesiony oraz platany.

Krajobraz tych terenów ma charakter rolniczo-łąkowo-leśny, wynikający z form użytkowania ziemi. Elementem najbardziej różnicującym krajobraz jest ukształtowanie terenu, szata roślinna oraz sieć osadnicza. Na tej podstawie w gminie można wyróżnić dwa podstawowe typy krajobrazu:

- w części północnej – równinny z dużym udziałem łąk, zabagnień i zarośli łożowych – typowy krajobraz Polesia Lubelskiego. Występują tu też tereny piaszczyste porośnięte lasami sosnowymi.
- w części centralnej i południowej z przewagą terenów falistych i pagórkowatych, polami uprawnymi tworzącymi mozaikę z niewielkimi kompleksami leśnymi, sadami, zadrzewieniami śródpolnymi oraz bardziej rozbudowaną siecią osadniczą. Jest to typowy krajobraz rolniczy.

Krajobraz na terenie gminy Wierzbica zachował więc walory naturalnego krajobrazu terenów wiejskich. Jako ciekawy element krajobrazu wyróżnia się zespół pałacowo-parkowy w Chylinie. Środowisko przyrodnicze tego terenu odznacza się występowaniem roślin rzadkich i chronionych szczególnie w otulinie Poleskiego Parku Narodowego.

Identyfikacja głównych problemów:

- grunty orne o niskich klasach bonitacyjnych;
- potrzeba kontynuowania kosztownych prac melioracyjnych;
- brak zasobów naturalnych w postaci surowców;

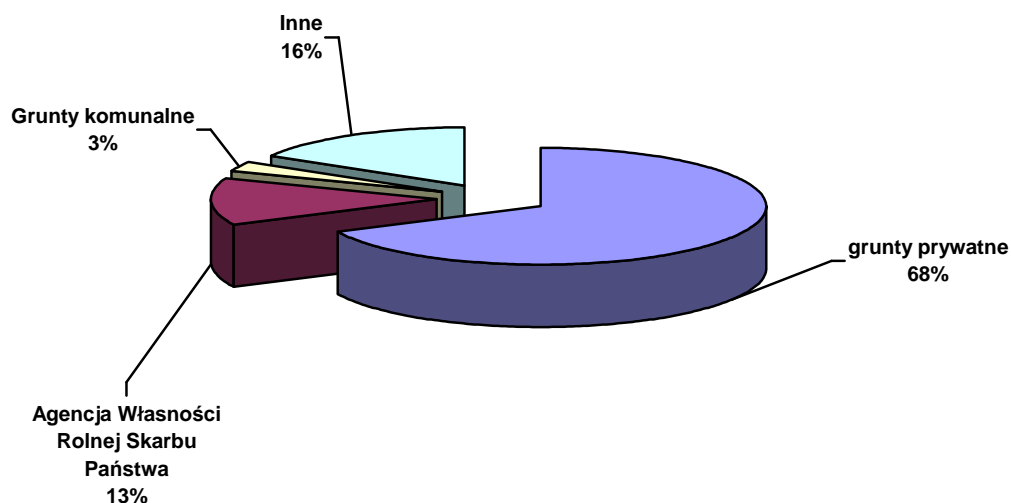
2.3. Zagospodarowanie przestrzenne

Własność gruntów

W Gminie Wierzbica przeważa własność prywatna gruntów – **9 800 ha**, co daje 67,23 % w ogólnej powierzchni gruntów w Gminie. W Gminie jest 13,18 % gruntów Skarbu Państwa będących w zarządzie Agencji Własności Rolnej (**1 921 ha**) oraz niewielka ilość gruntów komunalnych (**384 ha**). Strukturę właścicielską w Gminie Wierzbica przedstawia tabela nr 6:

Właściciel	powierzchnia w ha
Własność prywatna	9 800
Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	1 923
Państwowy Fundusz Ziemi	62
Grunty w dyspozycji zarządców terenów komunikacyjnych	31
Grunty komunalne	384
inni właściciele – Spółdzielnie Produkcyjne, ALP	2 378
RAZEM	14 576

Tab. 6. Struktura właścicielska gruntów w Gminie Wierzbica

Rys. 3. Struktura własności gruntów w Gminie Wierzbica

Obszar przekazany w trwały zarząd dla działających na terenie gminy placówek oświatowych, wynoszący w sumie **4,155 ha**, z czego 4,0 ha administruje Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Wierzbicy, a pozostałe 1,55 ha Szkoła Podstawowa w Święcicy. Grunty będące w użytkowaniu wieczystym, stanowią w sumie **6,99 ha**. Pod drogi, place, tereny zieli, lasy zajęte jest **142 ha**, tereny targowisk to **0,4 ha**, zaś rezerwa gruntów na cele budowlane i inwestycyjne stanowi **4 ha**.

Drogi i komunikacja

Długość dróg wojewódzkich w Gminie Wierzbica wynosi **13,9 km**. Dróg powiatowych na terenie gminy jest **58,3 km**, ze tego większość – **43 km** – to drogi asfaltowe, zaś **15,3 km** stanowią drogi gruntowe nieulepszone. Drogi gminne mają ogólną długość **37,5 km**, w tym jedynie **1,5 km** dróg asfaltowych, **14,5 km** dróg betonowych oraz **21,5 km** dróg gruntowych. Drogi wewnętrzne w gminie (dojazdowe do pól, lasów, osiedli mieszkaniowych) mają łączną długość **148 km**.

Przez obszar gminy przebiega jedna droga wojewódzka nr 841, Cyców – Wierzbica – Staw, której długość wynosi **13,9 km**. Jest to droga o nawierzchni asfaltowej, a jej stan oceniany jest jako zły.

Wykaz dróg powiatowych :

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość odcinka	Rodzaj nawierzchni	Stan drogi
1.	1717 L	Urszulin – Wereszczyn – Chutcze – Sawin	4,8 km	twarda	zły
2.	1719 L	Dr.pow. 1624 L Wólka Tarnowska – Busówno – Bezek – Rejowiec	17,6 km	13,6 km twardej + 4,0 km gruntowej nieulepszonej	średni
3.	1800 L	Widły – Małków – Chmieliska	1,1 km	twarda	zły
4.	1801 L	Cyców – Bekiesza – Bakus Wanda	5,0 km	gruntowa nieulepszona	średni

5.	1802 L	Garbatówka – Świerszczów – Widły – Syczyn – Ludwinów	4,9 km	4,3 km twardej + 0,6 km gruntowej nieulepszonej	zły
6.	1803 L	Wierzbica – Chutcze	5,5 km	twarda	średni
7.	1804 L	Wierzbica – Sawin	7,2 km	twarda	dobry
8.	1805 L	Okszów – Przysiółek – Pniówno – Olchowiec – Kulik	12,2 km	6,5 km twardej + 5,7 km gruntowej nieulepszonej	średni

Tab. 7. Wykaz dróg powiatowych w Gminie Wierzbica.

Wykaz dróg gminnych:

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość odcinka	Rodzaj nawierzchni	Stan drogi
1.	104539L	Chylin Wieś – Staszyce	2,42 km	płytkowa	dobry
2.	104550L	Wierzbica-Osiedle – Władysławów	2,481 km	0,477 km bitumicznej + 0,655 km płytkowej + 0,781 km gruntowej	zły

3.	104543L	Chylin Wielki – Tarnów	4,002 km	0,2 km żużlowej + 3,802 km gruntowej	średni
4.	104538L	Wólka Tarnowska – Wygoda	3,28 km	0,47 km płytkowej + 2 km żużlowej + 0,81 km gruntowej	średni
5.	104546L	Syczyn – Bakus Wanda	2,343 km	1,733 km płytkowej + 0,61 km gruntowej	dobry
6.	104545L	Werejce – Buza – Olchowiec	3,802 km	0,36 km płytkowej + 1,39 km żużlowej + 2,052 km gruntowej	zły
7.	104548L	Helenów – gmina Siedliszcze	2,635 km	1,5 km żużlowej + 1,135 km gruntowej	średni

8.	104547L	Olchowiec – Kol. Olchowiec	3,082 km	1 km bitumicznej + 0,2 km płytkowej + 0,9 km stabilizacji + 0,982 km gruntowej	dobry
9.	104540L	Święcica – Kamienna Góra	3,82 km	2,13 km płytkowej + 0,3 km żuźłowej + 1,39 km gruntowej	dobry – na odcinku gruntowym zły
10.	104544L	Kamienna Góra – droga woj. nr 841	0,887 km	0,242 km płytkowej + 0,12 km żuźłowej + 0,525 km gruntowej	zły

11.	104549L	Ochoża Pniaki – Ochoża Wieś	3,61 km	1,85 km płytkowej + 0,9 km stabilizacji + 0,86 km gruntowej	dobry
12.	104541L	Pniówno – Kozia Góra	2,882 km	1,6 km płytkowej + 0,4 km żuźlowej + 0,882 km gruntowej	średni
13.	104537L	Wierzbica-Osiedle – Busówno Kol. (od dr. woj. nr 841 do dr. gminnej 104542L)	0,72 km	0,35 km płytkowej + 0,37 km żuźlowej + 0,72 km gruntowej	dobry
14.	104542L	Wierzbica-Osiedle – Busówno Kol. (od dr. woj. nr 841 do dr. pow. 1719L)	1,532 km	0,18 km płytkowej + 1,352 km gruntowej	zły

Tab. 8. Wykaz dróg gminnych w Gminie Wierzbica.

Sieć dróg na terenie Gminy jest wystarczająca, ich stan jest natomiast zróżnicowany i wymaga ciągłych remontów.

Przewozy autobusowe świadczą na omawianym terenie 3 podmioty: PKS w Chełmie, PKS „Wschód” w Lublinie oddział we Włodawie oraz PKS „Wschód” w Lublinie oddział w Hrubieszowie. Zakres usług jest wystarczający z wyjątkiem tras: Wierzbica – Terenin oraz Wierzbica – Wólka Tarnowska.

Gospodarka wodno-ściekowa i gospodarka odpadami

Pobór wody w Gminie Wierzbica jest realizowany z ujęcia wody w miejscowości Pniówno.

W chwili obecnej w Gminie niezwodociągowane są następujące miejscowości: Bakus – Wanda, Buza, Helenów, Karczunek, Olchowiec, Olchowiec Kolonia, Święcica, Terenin, Tarnów, Wólka Tarnowska, Wygoda. Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry.

Wodociągi gminne

Długość całkowita wodociągów:	64 840 m
W tym powyżej fi 100 mm:	28 710 m
Liczba ujęć wodnych:	1 szt.
Liczba przyłączy wodociągowych:	712 szt.

192 gospodarstwa domowe na terenie Gminy Wierzbica korzystają ze studni indywidualnych (kopanych).

Oczyszczalnia ścieków w Gminie jest w złym stanie technicznym. Jej dobowe możliwości przerobowe to 200 m³ zaś **wielkość dobową ścieków odprowadzanych wynosi 120 m³**. Całkowita długość gminnej kanalizacji wynosi **10,4 km** i obejmuje **202 gospodarstwa domowe**. Stan techniczny sieci kanalizacyjnej jest dobry. 840 gospodarstwa korzysta z szamb przydomowych.

W roku 2007 na analizowanym terenie wytworzono 1 815 m³ **odpadów stałych**, zaś rok później **2 463,5 m³**. Odpady wywożone są na składowisko w Srebrzyszczu

k/Chelma. Jedynie **5 % odpadów podlega segregacji** u źródła ich powstawania, co w przyszłości może stanowić poważny problem i obciążać finansowo mieszkańców Gminy Wierzbica.

Energetyka i sieć gazowa

Sieć energetyczną na terenie gminy budowano w latach 70-tych XX wieku. Na terenie Gminy Wierzbica są zelektryfikowane wszystkie miejscowości – stan techniczny sieci jest zadowalający, wymaga jednak remontów i rozbudowy (prace te trwają)

Na terenie Gminy Wierzbica nie ma sieci gazowej ani przyłączy. Odległość od najbliższej nitki gazociągu wynosi ok. 25 km.

Telekomunikacja

Gmina Wierzbica jest w pełni stelefonizowana. Liczba abonentów telefonii przewodowej w gminie wynosi **837 szt.**. Na opisywanym terenie każdy może podłączyć się do sieci telefonicznej. Operatorami dostępnymi na terenie Gminy są TP SA, Netia, TELE 2. Każdy z mieszkańców ma możliwość podłączenie się za pośrednictwem operatorów sieci stacjonarnych i komórkowych do Internetu.

Część mieszkańców nie posiadających telefonów stacjonarnych, korzysta z usług operatorów telefonii komórkowej, których zasięg jest na obszarze Gminy wystarczający.

Miejscowości	Ilość przyłączy
Chylin Mały	8
Chylin Wielki	15
Chylin	26
Bakus Wanda	11
Busówno	58
Busówno Kolonia	64
Buza	1
Helenów	8
Kamienna Góra	13
Kozia Góra	33
Karczunek	9

Olchowiec	34
Olchowiec Kolonia	24
Ochoża	40
Ochoża Pniaki	9
Pniówno	54
Syczyn	34
Staszyce	28
Święcica	29
Tarnów	10
Terenin	12
Wólka Tarnowska	36
Werejce	3
Wierzbica	193
Wierzbica – Osiedle	13
Władysławów	29
Wygoda	5
Zakłady i Urzędy	38

Tab. 9. Stan telefonizacji Gminy Wierzbica

Identyfikacja głównych problemów:

- duży obszar Gminy nieskanalizowany;
- zły stan techniczny gminnej oczyszczalni ścieków;
- potrzeba rozbudowy wodociągu;
- sieć dróg gminnych wymagająca ciągłych nakładów inwestycyjnych (remonty i rozbudowa);
- duża ilość gminnych i powiatowych dróg o nawierzchni gruntowej;
- brak użytkowanych gospodarczo pokładów surowców mineralnych;
- brak systemu segregacji odpadów u źródła ich powstawania;
- brak powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu;
- niewystarczający zakres usług autobusowych
- brak możliwości podłączenia się gospodarstw indywidualnych do sieci gazowej;

2.4. Sfera gospodarcza

Gospodarka

Na dzień 31 grudnia 2008 roku na terenie Gminy Wierzbica było zarejestrowanych **129** podmiotów gospodarczych, w tym:

- zakładów produkcyjnych: 2
- zakładów transportowych: 14
- zakładów usługowych: 47

Wśród powyższych podmiotów gospodarczych **3** zatrudniało więcej niż 10 pracowników (w przedziale między 10 a 50 pracowników), co świadczy o tym, że większość podmiotów gospodarczych na analizowanym w niniejszym dokumencie terenie to mikroprzedsiębiorstwa. Większość zakładów to osoby prowadzące działalność jednoosobowo. Nie odnotowano przedsiębiorstw powyżej 100.

Największe zakłady pracy na terenie Gminy to:

1) Zespół Szkół w Wierzbicy (nauczyciele)

w tym:

- Gimnazjum w Wierzbicy	59
- Szkoła Podstawowa w Wierzbicy	
- Szkoła Filialna w Wólce Tarnowskiej	
> pracownicy administracji i obsługi -	16
2) Szkoła Podstawowa w Świącicy -	12
> Pracownicy administracji i obsługi -	2
3) Gminne Przedszkole w Wierzbicy -	4
> Pracownicy administracji i obsługi -	5
4) Urząd Gminy Wierzbica	
- Administracja -	19
- Obsługa -	5
- Oczyszczalnia ścieków, wodociąg -	6
- Inne -	6

- 5) Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy - 8
- 6) Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzbicy - 5
 - Filia Biblioteczna w Wólce Tarnowskiej - 1
 - Filia Biblioteczna w Świącicy - 1
 - Filia Biblioteczna w Ochoży - 1

Poniższa tabela (nr 10) przedstawia nowopowstające podmioty gospodarcze na terenie Gminy w poszczególnych latach:

Gmina	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.	22	32	23	16	17	17	23	23	23

Tab. 10. Nowopowstałe podmioty gospodarcze w Gminie Wierzbica w latach 2000-2008

Tabela nr 11 wskazuje na główne źródła utrzymania mieszkańców analizowanego obszaru:

Główne źródła utrzymania mieszkańców gminy	Ogółem	Gospodarstwa domowe według liczby osób				
		1	2	3	4	5 i więcej
Ogółem	1 668	329	342	267	305	425
Praca	831	61	83	148	231	308
Najemna	391	28	36	79	127	121
Na własny rachunek	440	33	47	69	104	187
W rolnictwie	402	30	41	64	96	171
Poza rolnictwem (łącznie z dochodami z najmu)	38	3	6	5	8	16
Pozostałe źródła	836	267	259	119	74	117
W tym emerytury i renty	725	248	248	99	52	78

Tab. 11. Główne źródła utrzymania ludności w Gminie Wierzbica

Wśród mieszkańców Wierzbicy najważniejszym źródłem utrzymania są „emerytury i renty” (725 gospodarstw domowych) oraz „praca na własny rachunek” (440 gospodarstw domowych). Praca w rolnictwie jest głównym źródłem utrzymania dla 402

gospodarstw domowych (jednak dla dużej części pozostałych jest ona uzupełnieniem dochodów), zaś praca najemna dla 391.

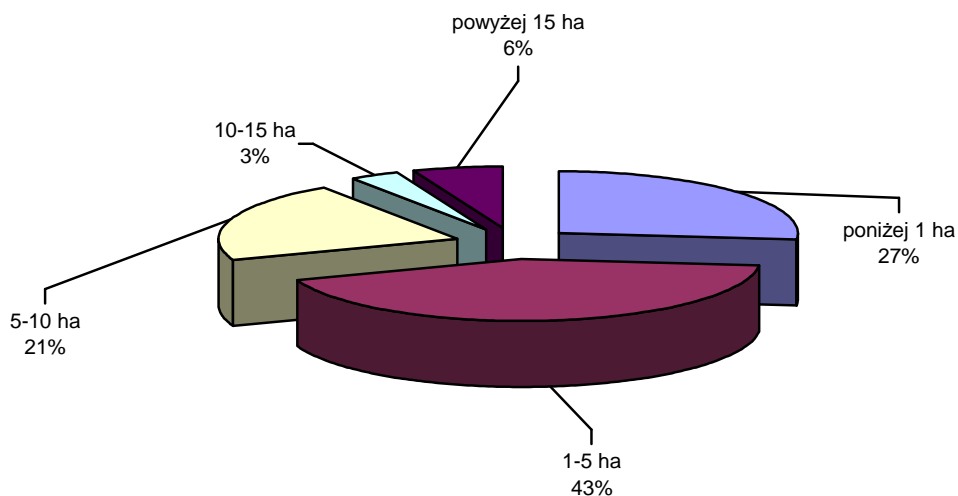
Poziom bezrobocia na terenie gminy w roku 2008 wynosił **16,8 %** (i jest mniejszy od przeciętnego poziomu bezrobocia w powiecie chełmskim, który wyniósł ok. 21 %).

Rolnictwo

Jak podano powyżej duża część pracujących mieszkańców Gminy Wierzbica utrzymuje się z rolnictwa.

Liczba gospodarstw na terenie Gminy wynosi **1 319** (wzięto pod uwagę także gospodarstwa do 1 ha). Gospodarstw do 1 ha jest ogółem **345**, to jest 26,16 % ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha jest na terenie Gminy **557**, co stanowi 43,75 % ogólnej liczby gospodarstw. Gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha jest na analizowanym terenie **274** (co stanowi 20,77 % ogólnej liczby gospodarstw rolnych). Na terenie gminy jest **45** gospodarstw o wielkości 10-15 ha (3,41% ogólnej liczby gospodarstw). **78** gospodarstw ma wielkości powyżej 15 ha (5,91 % ogólnej liczby gospodarstw).

Grupy obszarowe ha użytków rolnych	Gmina			
	Powierzchnia użytków rolnych		Liczba gospodarstw	
	ha	%	Ilość	%
<i>Ogółem</i>	12 037	100	1 319	100
do 1 ha	497	4,14	345	26,16
1 – 2 ha	422	3,50	173	13,12
2 – 3 ha	873	7,26	225	17,06
3 – 5 ha	1 070	8,89	179	13,57
5 – 7 ha	1 192	9,90	143	10,84
7 – 10 ha	1 600	13,29	131	9,93
10 – 15 ha	771	6,40	45	3,41
15 – 20 ha	-	-	-	-
20 – 30 ha	5 612	46,62	78	5,91

Rys. 4. Struktura gospodarstw rolnych według wielkości w Gminie Wierzbica

Dokładniejsza analiza struktury obszarowej gospodarstw rolnych, zaprezentowana w tab. nr 12 wskazuje, że największą powierzchnię użytków rolnych zajmują gospodarstwa największe o powierzchni 20-30 ha. Ich ogólna powierzchnia daje blisko 47 % wszystkich użytków rolnych w Gminie. Gospodarstwa w przedziale od 7 do 10 ha stanowią przeszło 13 % użytków rolnych, zaś od 5 do 7 ha prawie 10 %. Użytki rolne do 1 ha stanowią jedynie 4,14 % powierzchni użytków rolnych. Należy zauważyć, że przy tradycyjnym rozdrobnieniu gruntów w województwach Polski wschodniej i południowej struktura przedstawiona powyżej jest korzystna – jednak w kolejnych latach należy podejmować działania na rzecz scalania gruntów i zwiększania się średniej wielkości gospodarstwa na terenie Gminy Wierzbica, w celu zwiększenia efektywności ekonomicznej upraw.

W produkcji zwierzęcej dominuje chów trzody chlewnej (5 161 szt.) oraz bydła rogatego (1 772 szt.)

Wyposażenie gospodarstw rolnych w Gminie Wierzbica w sprzęt rolniczy, przedstawia się jak poniżej:

- ciągniki 1 000 szt.
- przyczepy 1 500 szt.
- kombajny zbożowe 80 szt.

- kombajny ziemniaczane 20 szt.
- opryskiwacze ciągnikowe 150 szt.

Identyfikacja problemów:

- niewielka liczba znaczących pracodawców (zatrudniających powyżej 10 pracowników);
- wysokie bezrobocie na terenie Gminy;
- duża część społeczności uzależniona od dochodów z emerytur i rent;

2.5. Sfera społeczna

Oświata

Na terenie gminy znajduje się **2** szkoły podstawowe oraz **1** gimnazjum są to:

Gimnazjum w Wierzbicy

Liczba oddziałów w szkole	Ogólna liczba dzieci	Liczba oddziałów „0”	Liczba dzieci w oddziałach „0”
11	240	0	0
Liczba pracowni komputerowych	Liczba komputerów	Liczba komputerów z dostępem do Internetu	Biblioteka
1	25	16	1 + 1 Centrum Multimedialne w szkolnej bibliotece

Tab. 13. Zasoby Gimnazjum w Wierzbicy

Szkoła Podstawowa w Wierzbicy

Liczba oddziałów w szkole	Ogólna liczba dzieci	Liczba oddziałów „0”	Liczba dzieci w oddziałach „0”
16	301	1	27
Liczba pracowni komputerowych	Liczba komputerów	Liczba komputerów z dostępem do Internetu	Biblioteka
3	62	51	1 + 1 Centrum Multimedialne w szkolnej bibliotece

Tab. 14 Zasoby Szkoły Podstawowej w Wierzbicy

Szkoła Podstawowa w Świącicy

Liczba oddziałów w szkole	Ogólna liczba dzieci	Liczba oddziałów „0”	Liczba dzieci w oddziałach „0”
6	56	1	10 + 6 pięciolatek
Liczba pracowni komputerowych	Liczba komputerów	Liczba komputerów z dostępem do Internetu	Biblioteka
1	21	15	1 + 1 Centrum Multimedialne w szkolnej bibliotece

Tab. 15. Zasoby Szkoły Podstawowej w Świącicy

W sumie na terenie Gminy Wierzbica w szkołach podstawowych i gimnazjach uczy się **579 uczniów** (240 w gimnazjum oraz 367 w szkołach podstawowych. Wszystkie szkoły posiadają pracownie komputerowe z minimum 20 stanowiskami do pracy. W szkolnych bibliotekach znajdują się Centra Multimedialne.

Gimnazjum i Szkoła Podstawowa w Wierzbicy posiadają nowoczesne obiekty sportowe – halę oraz kompleks boisk „Orlik 2012”, a także boisko o nawierzchni naturalnej. W Szkole Podstawowej w Świąticy brak jest sali gimnastycznej.

Kultura i aktywność społeczna

Z Gminnej Biblioteki publicznej, jej filii oraz Wiejskiego Centrum Kulturalno-Rekreacyjnego w Olchowcu korzysta w sumie blisko **2000 mieszkańców**, co pokazuje poniższa tabela:

Placówki funkcjonujące na terenie Gminy Wierzbica	Liczba osób korzystających z poszczególnych placówek
Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzbicy	1481
Filia biblioteczna w Ochoży	60
Filia biblioteczna w Świąticy	113
Filia biblioteczna w Wólce Tarnowskiej	129
Wiejskie Centrum Kulturalno- Rekreatyjnne w Olchowcu + punkt biblioteczny	90
Ogółem:	1 873

Tab. 16. Osoby korzystające z poszczególnych placówek kulturalnych w Gminie Wierzbica

Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzbicy posiada w sumie **1 219** zarejestrowanych **czytelników**, co daje ok. 25 % mieszkańców gminy. **Zatrudnionych** jest w niej w sumie **6 osób**, które pracują na 4 etatach. Biblioteka, oprócz siedziby w Wierzbicy, ma 3 filie: w Świąticy, Ochoży oraz Wólce Tarnowskiej.

W kilku sołectwach m.in. w remizach jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych organizowane są różne formy działalności kulturalnej, w której uczestniczą mieszkańcy poszczególnych miejscowości. Zajęcia odbywają się miejscowościach: Busówno, Syczyn, Wierzbica, Wólka Tarnowska. Przeważnie raz w tygodniu odbywają się tam

spotkania kobiet, jak również dzieci i młodzieży. Panie organizują pokazy gotowania i pieczenia. W trakcie spotkań wykonywane są również okolicznościowe stroiki, origami, tradycyjne hafty. Swoje wyroby prezentują później na okolicznościowych wystawach, kiermaszach i festynach, zarówno na terenie tut. gminy, jak i całego województwa lubelskiego. W okresie wakacji i ferii uczestniczki spotkań organizują dla dzieci i młodzieży w poszczególnych miejscowościach zajęcia i wypoczynek, często połączony z wyjazdami poza teren gminy.

W miejscowości Olchowiec w ostatnim czasie powstało Centrum Kulturalne dla tego sołectwa, w którym znajduje się m.in. punkt biblioteczny Gminnej Biblioteki Publicznej w Wierzbicy. Obiekt wyposażony jest w stół bilardowy i stół do tenisa. Udostępniana jest mieszkańcom codzienna prasa, a zatrudniona tam osoba zajmuje się również organizowaniem okolicznościowych imprez i spotkań. Kulturowana jest miejscowa tradycja i kultura ludowa. Miejskowe Koło Gospodyń Wiejskich mając dostęp do lokalu rozpoczęło w nim aktywną działalność.

Na terenie Gminy Wierzbica zarejestrowanych jest **12 organizacji pozarządowych**. Działa w niej Koło Gospodyń Wiejskich oraz 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Dotychczas, z terenu Gminy Wierzbica nie zarejestrowano żadnych produktów regionalnych.

Gmina Wierzbica wchodzi w skład **Lokalne Grupy Działania „Polesie”** (wraz z gminami: Cyców, Ludwin, Łęczna, Puchaczów, Sosnowica, Spiczyn, Urszulin oraz Uścimów). Grupa odbyła swoje spotkanie założycielskie 3 kwietnia 2008 roku, zaś została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 7 listopada 2008 roku.

Rokrocznie odbywają się następujące **imprezy cykliczne**:

W lipcu - plener malarsko- rzeźbiarski (poprzez organizacje tego typu plenerów, gmina chce promować własne tradycje. Jest to również dobra okazja do przypomnienia twórczości Naszego miejscowego i znanego w kręgu artystycznym malarza i rzeźbiarza Stanisława Dobrowolskiego);

Na przełomie lipca i sierpnia - Dni Gminy Wierzbica. Mieszkańcy Wierzbicy obchodzą dni swojej miejscowości. Organizatorzy w miejscowym Centrum Kulturalno-Rekreacyjnym i na boiskach sportowych przygotowują wiele ciekawych konkurencji: turnieje sołectw i liczne konkursy. Imprezie towarzyszą występy zespołów muzycznych. Organizatorzy przygotowują również interaktywny blok imprez dla dzieci;

We wrześniu - Gminne Święto Plonów. Dożynki to uroczyste zakończenie zbioru plonów - święto, które na stałe zakorzeniło się już gminnym kalendarzu imprez kulturalnych. Jak co roku na scenie występują zespoły folklorystyczne. Występom towarzyszą liczne konkursy i wystawy.

Frekwencja w wyborach samorządowych w roku 2006 wynosiła **56,2 %** i była wyższa zarówno od ogólnej frekwencji w kraju wynoszącej według Państwowej Komisji Wyborczej 45,89 %, jak i średniej frekwencji w województwie lubelskim wynoszącej 48,56 %. W powiecie chełmskim frekwencja wyniosła średnio 51 %.

W wyborach parlamentarnych w roku 2007 **frekwencja** wynosiła **40,46 %** i była znacząco niższa od średniej w kraju wynoszącej według danych Państwowej Komisji Wyborczej 53,88 % oraz niższa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 50 %. W powiecie chełmskim średnia frekwencja była niższa niż na analizowanym terenie i wyniosła 37,71 %.

Z powyższego wynika dużo większe zainteresowanie mieszkańców Gminy wyborami władz samorządowych, które świadczy dobrze o rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, poczuciu więzi z lokalnymi władzami oraz realnym wpływie, jaki mają wybory samorządowe na codzienne problemy mieszkańców. Z drugiej strony należy podkreślić, że przeszło **40 % mieszkańców nie bierze udziału nawet w wyborach samorządowych.**

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Służba zdrowia działająca na terenie opisywanym w niniejszej diagnozie zabezpiecza potrzeby mieszkańców jedynie w zakresie podstawowej opieki medycznej. Na terenie Wierzbicy funkcjonują **2 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej**. Praktykę lekarską prowadzi w nich w sumie **4 lekarzy rodzinnych, 6 pielęgniarek, 2 położne, szkolna higienistka oraz technik fizjoterapeuta**. Docelowo oba NZOZ-y będą umiejscowione w lokalach swoich właścicieli (jeden z nich ma już swój lokal, drugi w trakcie budowy korzysta czasowo z lokalu wynajmowanego od gminy).

Na terenie gminy funkcjonują **2 apteki** – obie w miejscowości Wierzbica – Osiedle w lokalach należących do właścicieli.

W roku 2007 Gminny Ośrodek Opieki Społecznej objął swoimi działaniami rodzin 319, w których funkcjonowało 1 193 osoby. Budżet GOPS wyniósł wtedy przeszło 2,8 mln złotych. W roku 2008 liczba rodzin objętych pomocą zmniejszyła się do 262 (1 008 osób), zaś budżet wynosił ponad 2,85 mln złotych.

Identyfikacja problemów:

- duża liczba mieszkańców nieaktywnych społecznie i ekonomicznie;
- duże wydatki na opiekę społeczną;
- mała ilość cyklicznych imprez kulturalnych i ich skoncentrowanie w miesiącach lipiec-wrzesień;
- brak Gminnego Ośrodka Kultury.

2.6. Sport i turystyka

Na terenie Gminy Wierzbica znajduje się **cztery obiekt zabytkowe** objęte ochroną w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Są to:

Lp.	Obiekt	Rok budowy	Miejscowość	Stan techniczny
1	Kościół rzymsko – katolicki pw. Św. Małgorzaty z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem (dzwonnica, cmentarz, drzewostan)	1788-91	Olchowiec	dobry
2	Zespół dworko – parkowy	1904	Chylin	w trakcie remontu
3	Wczesnośredniowieczne grodzisko	IX w.	Busówno	Stanowisko archeologiczne w stanie dobrym
4	Wczesnośredniowieczne grodzisko zw. „Wały”	IX w.	Tarnów	Stanowisko archeologiczne w stanie dobrym

Tab. 17. Obiekty zabytkowe na terenie Gminy Wierzbica.

Na terenie Gminy usytuowana jest **ścieżka rowerowa pn. „Pętla Wierzbica”** o długości 48 km, prowadząca przez następujące miejscowości: Ochozę – Pniówno – Święcicę – Olchowiec - Karczunek - Tarnów – Chylin – Staszycy – Wierzbicę – Święcicę – Pniówno – Ochozę.

Na terenie Gminy nie funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne. Nie ma również miejsc hotelowych i biwakowych, co uniemożliwia rozwój turystyki na terenie Wierzbicy – szczególnie tych jej form, które związane są przebywaniem w Gminie więcej niż jeden dzień. Na terenie gminy działają następujące lokale gastronomiczne:

- 1) Bar „VERDE”, Wierzbica-Osiedle, ul. Chełmska 1;
- 2) Bar „Cometa”, Wierzbica-Osiedle, ul. Lubelska 3;
- 3) Bar , Wierzbica-Osiedle, ul. Chełmska 1.

Dla ewentualnego rozwoju terenu gminy w kierunku pozyskania ruchu turystycznego konieczne będzie stymulowanie powstawania usługodawców turystycznych i okołoturystycznych, promocja gminy na zewnątrz, a także jednolite oznakowanie wszystkich atrakcji turystycznych gminy, ze zwróceniem szczególnej uwagi na takie elementy infrastruktury towarzyszącej jak miejsca parkingowe.

Sport

Na terenie gminy funkcjonują **2 kluby sportowe**.

- 1) **Gminny Klub Sportowy „OGNIWO” Wierzbica**, który propaguje rozwój sportu poprzez aktywny udział dzieci i młodzieży w treningach i zawodach piłki nożnej. Klub uczestniczy w rozgrywkach okręgowej ligi piłkarskiej oraz turniejach. W zajęciach prowadzonych przez Klub udział bierze 50 zawodników w wieku do 16 lat, przede wszystkim uczniów z Zespołu Szkół w Wierzbicy, oraz 20 juniorów i 20 seniorów. Zawodnicy ci uczestniczą w rozgrywkach sportowych w 4 kategoriach wiekowych: młodzików, trampkarzy, juniorów i seniorów .

- 2) **Uczniowski Klub Sportowy „SUPLES”** w Wierzbicy propaguje rozwój sportu poprzez aktywny udział dzieci i młodzieży w zajęciach w zakresie sportów walki. Główną dyscypliną sportową uprawianą w tym Klubie są zapasy kobiet (dziewcząt) i zapasy w stylu klasycznym. W zajęciach udział bierze 20 dziewcząt i 30 chłopców w różnym wieku. Pomimo niedługiego okresu działania, Klub uczestniczy w zawodach różnego szczebla, również krajowych, odnosząc pierwsze sukcesy w poszczególnych kategoriach wiekowych zawodników.

Identyfikacja głównych problemów:

- brak gospodarstw agroturystycznych;
- słabo rozwinięta sieć usług turystycznych (w tym miejsc noclegowych i biwakowych);
- słabo rozwinięta sieć usług gastronomicznych;
- znikoma aktywność gospodarcza mieszkańców Gminy w sferze turystyki;

2.7. Zarządzanie Gminą i sytuacja budżetowa

W niniejszej części wzięto pod uwagę „Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Wierzbica za rok 2008”.

W 2008 roku **strona dochodowa w budżecie Gminy Wierzbica** opiewała na kwotę **18 517 122,22 złotych**. Planowane dochody w 2008 roku wyniosły **16 702 524,22 zł**, i zostały wykonane na poziomie 99,25% założonego rocznego planu.

W tym samym okresie wydatki i rozchody Gminy zaplanowane zostały na łączną sumę **18 517 122,22 złotych**, z czego **17 400 306,22 złotych** stanowiły wydatki zrealizowane na poziomie 96,17 %.

Ze „Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Wierzbica za rok 2008” wynika, że Gmina realizuje w sposób zadowalający zaplanowane przez siebie dochody, zaś wydatki w sposób ostrożny.

Głównymi źródłami dochodów Gminy Wierzbica (na podstawie sprawozdania z wykonania budżetu za 2008 r.) są:

- 1) *Część oświatowa subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego* - **24,08 %**;
- 2) *Część wyrównawcza subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego* - **16,88 %**;
- 3) *Dochody w dziale „Pomoc społeczna” (głównie dotacje na zadania zlecone i zadania własne gminy w tym zakresie)* – **15,83 %**;
- 4) *Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej (w tym głównie podatek rolny oraz Udziały gmin w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa tj. w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych)* – **15,63 %**;
- 5) *Dochody w dziale „Rolnictwo i łowiectwo”* – **9,06 %**
- 6) *Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań własnych* – **5,20 %**;

Głównymi wydatkami Gminy Wierzbica (na podstawie sprawozdania z wykonania budżetu za 2008 r.) są:

- 1) *Oświata i wychowanie* – **33,14 %**;
- 2) *Pomoc społeczna* – **17,80 %**;
- 3) *Gospodarka mieszkaniowa* – **13,33 %**
- 4) *Administracja publiczna* – **7,93 %**;
- 5) *Rolnictwo i łowiectwo* – **7,78 %**;
- 6) *Kultura fizyczna i sport* – **7,02 %**.

Na rok 2009 dochody Gminy Wierzbica zostały zaplanowane na poziomie **14 785 330 złotych**, a więc o blisko dwa miliony złotych mniej niż wykonanie dochodów za rok poprzedni. Z drugiej strony również wydatki zaplanowano na poziomie niższym niż w roku 2008 tj. **14 780 499 złotych** (blisko 3 miliony mniej).

Powyższe dane pokazują, że kolejne budżety Gminy Wierzbica są przede wszystkim planami zbilansowanymi – wielkość strony dochodowej nieznacznie przekracza wielkość planowanych wydatków. Po drugie należy podkreślić, iż – porównując strukturę dochodów do innych gmin woj. lubelskiego – Wierzbica jest w mniejszym stopniu uzależniona od dochodów z subwencji i dotacji, jednak i tu stanowią one główne ich źródło. Po trzecie, podkreślić należy duży udział wydatków zrealizowanych przy udziale funduszy unijnych (ok. 15 %) oraz innych funduszy (w roku 2008 gmina pozyskała środki na inwestycję budowy kompleksu boisk w ramach rządowego programu „Moje boisko. Orlik 2012 – ok. 4 % budżetu po stronie wydatków). W sumie daje to ok. 20 % środków wydanych przez gminę, pozyskanych ze źródeł zewnętrznych, co stanowi niezwykle wysoki wskaźnik.

Gmina Wierzbica posiada opracowane następujące **programy średniookresowe**:

1. Plan Gospodarki Odpadami;
2. Program Ochrony Środowiska;
3. Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica;
4. Wieloletni Program Inwestycyjny;

5. Program Usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Wierzbica na lata 2008 – 2032.

Identyfikacja głównych problemów:

- budżet Gminy uzależniony jest w dużym stopniu od dotacji i subwencji z budżetu państwa;
- duży poziom wydatków budżetu na opiekę społeczną;
- małe możliwości alokacji środków w ramach budżetu – duże potrzeby oświaty;
- niewielkie możliwości kreowania dochodów własnych Gminy;

3. ANALIZA SWOT GMINY WIERZBICA

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse), *Threats* (zagrożenia). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji kategorii słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń. Głównym celem analizy SWOT jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji przedmiotu analizy SWOT oraz prognoza strategii postępowania. Zakres rodzajowy czynników, które mają wpływ na przedmiot analizy SWOT jest bardzo szeroki. Z jednej strony są to czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, a z drugiej pozytywne i negatywne. Skuteczna ich identyfikacja jest podstawą analizy SWOT.

Analiza SWOT Gminy Wierzbica określa uwarunkowania zewnętrzne oraz wewnętrzne do realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego. Wśród uwarunkowań zewnętrznych występuje podział na szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu Gminy, zaś uwarunkowania wewnętrzne podzielone są na mocne i słabe strony Gmin. Jest ona punktem wyjścia do budowy Strategii Rozwoju Gminy. W analizie SWOT Gminy Wierzbica wzięto pod uwagę wyniki konsultacji społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem wyników ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców w trakcie ich trwania (patrz wyżej).

Uwarunkowania zewnętrzne	
szanse	zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1) Członkostwo Polski w Unii Europejskiej; 2) Dostępność funduszy unijnych w ramach programów wspólnotowych; 3) Współpraca w ramach powiatu chełmskiego w zakresie informatyzacji; 4) Współpraca w ramach Lokalnej Grupy Działania; 5) Ustabilizowany poziom inflacji i wzrost społecznej i ekonomicznej świadomości społeczeństwa; 6) Brak zakładów uciążliwych dla środowiska w otoczeniu Gminy; 7) Sąsiedztwo dobrze rozwijającego się miasta powiatowego – Chełma oraz bliskość Łęcznej z rozwiniętym rynkiem pracy; 8) Silna pozycja Gminy wypracowana poprzez aktywność jej władz na płaszczyźnie regionalnej; 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Niekorzystna sytuacja w zakresie finansów publicznych; 2) Przekazywanie samorządom kolejnych zadań bez pełnego zabezpieczenia środków; 3) Wysokie oprocentowanie kredytów bankowych; 4) Zła kondycja publicznej służby zdrowia; 5) Niekorzystna polityka państwa w zakresie budownictwa mieszkaniowego; 6) Wzrost patologii społecznych i niekorzystne zjawiska w sferze bezpieczeństwa publicznego; 7) Wzrost regionalnych i gminnych różnicowań w warunkach życia mieszkańców, będących wynikiem różnej podatności adaptacyjnej struktur społeczno-gospodarczych poszczególnych regionów i gmin do warunków gospodarki rynkowej;

Uwarunkowania wewnętrzne	
mocne strony	słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1) korzystna lokalizacja gminy – bliskość Chełma i Łęcznej; 2) możliwość inwestycji w wytwarzanie energii wiatrowej na obszarze gminy – korzystne parametry związane z takimi inwestycjami; 3) zróżnicowanie i cenne przyrodniczo środowisko naturalne; walory przyrodnicze i krajobrazowe; 4) czystość ekologiczna terenu Gminy; 5) przewaga własności prywatnej w strukturze agrarnej; 6) większość mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym – korzystna struktura wiekowa; 7) duża grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym stanowiąca kapitał społeczny; 8) dobry stan sieci energetycznej na terenie Gminy; 9) duży potencjał maszynowy w rolnictwie; 10) w gminie nie ma zakładów uciążliwych dla środowiska; 11) telefonizacja gminy; 12) dobrze zorganizowana i aktywna Ochotnicza Straż Pożarna; 	<ol style="list-style-type: none"> 1) spadek ilości mieszkańców gminy; 2) stosunkowo słabe wykształcenie mieszkańców; 3) niekorzystne saldo migracji; 4) ujemny przyrost naturalny 5) duże bezrobocie (w tym ukryte); 6) brak rezerwy gruntów pod inwestycje; 7) duża część społeczeństwa utrzymująca się ze świadczeń emerytalno-rentowych; 8) brak większych zakładów tworzących miejsca pracy; 9) brak zakładów przetwórczych; 10) rozdrobienie gospodarstw rolnych oraz działek pod budownictwo; 11) słabe gleby; 12) mała ilość punktów gastronomicznych; 13) brak gospodarstw agroturystycznych; 14) brak miejsc biwakowych i noclegowych; 15) niskie zarobki mieszkańców i słaba opłacalność produkcji rolnej; 16) słaby stan dróg na terenie Gminy i duże potrzeby inwestycyjne w tym zakresie;

<p>13) poprawiający się poziom bezpieczeństwa w gminie;</p> <p>14) korzystny stosunek ilości kobiet do mężczyzn w strukturze demograficznej Gminy;</p> <p>15) zabytki historyczne na terenie Gminy;</p>	<p>17) duża liczba dróg gruntowych; niedostateczny stan poboczy, chodników i oświetlenia przydrożnego;</p> <p>18) brak systemu segregacji odpadów u źródła ich powstawania;</p> <p>19) niepełne zwodociągowanie terenu Gminy;</p> <p>20) konieczność skanalizowania Gminy ciągnąca za sobą wysokie koszty;</p> <p>21) zły stan techniczny gminnej oczyszczalni ścieków;</p> <p>22) niewystarczający zakres usług transportowych;</p> <p>23) duża liczba osób korzystających z pomocy OPS – duże obciążenie wydatkami budżetu Gminy;</p> <p>24) brak punktów dostępu do Internetu szerokopasmowego</p> <p>25) brak specjalistycznej opieki medycznej;</p> <p>26) brak Gminnego Ośrodka Kultury;</p> <p>27) mała ilość cyklicznych imprez kulturalnych;</p> <p>28) brak lokalnej izby pamięci lub muzeum gminnego;</p>
---	--

Tab. 21. Analiza SWOT Gminy Wierzbica.

4. MISJA GMINY WIERZBICA, JEJ WIZJA I PROPONOWANE KIERUNKI ROZWOJU

4.1. Misja Gminy Wierzbica

Za **cel główny (misję Gminy Wierzbica)** przyjmuje się dążenie do sytuacji stałego rozwoju gospodarczego i społecznego na terenie Gminy oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.

4.2. Wizja Gminy Wierzbica

Realizując cel główny w latach 2009 – 2015 Gmina Wierzbica może przyjąć, że jej **wizja** w roku 2015 będzie następująca:

Gmina Wierzbica w 2015 roku jest przyjaznym mieszkańcom i inwestorom miejscem do życia, pracy w rolnictwie, prowadzenia działalności gospodarczej, dzięki wykorzystaniu swojego potencjału zarówno w sferze społecznej, jak i ekonomicznej.

Władze samorządowe dołożą starań, aby kształtować wizerunek Wierzbicy jako gminy „z ludzką twarzą”, stawiającej gospodarczą samodzielność oraz rozwijające się i nowoczesne rolnictwo. W promocji na zewnątrz podkreślone zostanie również, iż jest to doskonała lokalizacja dla osiedlania się. Tak wykreowany wizerunek Wierzbicy przyczyni się do ogólnego wzrostu zamożności mieszkańców Gminy. Działania te zwiększą również identyfikację mieszkańców gminy z miejscem zamieszkania oraz umożliwią budowę aktywnego i zróżnicowanego społeczeństwa obywatelskiego.

Gmina Wierzbica będzie kontynuowała dobrą praktykę z lat poprzednich wykorzystując wszelkie dostępne możliwości finansowania przedsięwzięć z **unijnych funduszy pomocowych i innych środków zewnętrznych**, co przełoży się bezpośrednio na utrzymanie w ramach budżetu gminy dużego odsetka środków przeznaczanych na inwestycje. Pracownicy samorządowi będą aktywnie informować lokalną społeczność o możliwościach indywidualnego pozyskiwania takich funduszy (w tym w szczególności w sferze różnicowania działalności na obszarach wiejskich oraz funduszy wspierających powstawanie i rozwój mikroprzedsiębiorstw), a także pomagać

podmiotom gospodarczym w ich zdobywaniu. Gmina podejmie działania w sferze informatyzacji i udostępnienia mieszkańcom szerokopasmowego Internetu.

Przemiany zachodzące w **rolnictwie** będą wspierane poprzez finansowanie z funduszy Unii Europejskiej. Następować będzie scalanie gruntów rolnych w ramach poszczególnych gospodarstw, a także prace melioracyjne na tych terenach, na których będą one uzasadnione ekonomicznie. Podjęte zostaną działania na rzecz przekształcenia mono-funkcyjnego charakteru wsi na wielofunkcyjny, poprzez wprowadzenie funkcji okołorolniczych i pozarolniczych – pomogą w tym programy dedykowane różnicowaniu działalności na terenach wiejskich. Powstaną gospodarstwa produkujące żywność metodami ekologicznymi oraz firmy przetwórcze. Władze gminy będą wspierać zalesianie najgorszych pod względem użytkowania rolniczego terenów i poszukiwania przez ich właścicieli innych źródeł dochodu.

Na terenie Gminy powstaną gospodarstwa świadczące usługi **turystyczne** oraz firmy obsługujące ruch turystyczny. Przyczyni się do tego, między innymi, budowa zbiorników retencyjnych, z funkcją rekreacyjną oraz aktywna promocja gminy. Powstaną nowe punkty gastronomiczne oraz inne punkty usługowe związane z obsługą ruchu turystycznego. Gmina Wierzbica będzie traktować swoje zasoby przyrodnicze jako kapitał do wykorzystania w celu przyciągnięcia na swój teren turystów, pamiętając jednak przy tym o zasadach zrównoważonego rozwoju.

Władze samorządowe podejmą szereg działań w sferze **ekologii**, komplementarnych do działań w kierunku poprawy jakości życia mieszkańców. Nastąpi rozwój inwestycji infrastrukturalnych związanych z pełnym skanalizowaniem gminy oraz poprawą stanu technicznego gminnej oczyszczalni ścieków. Wprowadzony zostanie system segregacji odpadów u źródła ich powstania – zakupione zostaną pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów. Podjęte zostaną kompleksowe działania na rzecz oszczędności energii na terenie Gminy – przy projektowaniu nowych punktów oświetleniowych będą używane technologie energooszczędne, podobnie jak w procesie remontów i modernizacji istniejących zasobów komunalnych. Dzięki programom edukacyjnym wzrośnie świadomość ekologiczna mieszkańców. Lokalna społeczność wesprze wszelkie działania zmierzające do wykorzystania potencjału terenu gminy w zakresie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (w tym energii wiatrowej). Gmina

podejście działania zmierzające do zachowania ładu przestrzennego i estetycznego na swoim terenie, a także do utrzymania na nim różnorodności przyrodniczej.

W sferze **inwestycji infrastrukturalnych**, oprócz inwestycji związanych z ochroną środowiska (kanalizacja), wprowadzenie systemu gospodarki odpadami, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków nastąpi znacząca poprawa stanu sieci dróg gminnych – z uwzględnieniem dróg bocznych (wraz z ich oświetleniem), dróg dojazdowych oraz polnych. Zwiększy się liczba chodników i bezpiecznych poboczy dróg (w tym ścieżek rowerowych). Dokończone zostaną prace nad zwodociągowaniem terenu Gminy Wierzbica. Władze samorządowe, z wykorzystaniem dostępnych funduszy publicznych, wspierać będą pełną likwidację azbestu.

W sferze **gospodarczej** Gmina podejmie działania na rzecz ściągania na swój teren nowych, nie uciążliwych dla otoczenia, inwestycji – szczególnie podmiotów mogących stworzyć znaczącą liczbę miejsc pracy (w tym przemysł przetwórstwa płodów rolnych i jadalnych produktów leśnych). Wprowadzony zostanie system ulg i zachęt dla inwestorów tworzących na terenie gminy miejsca pracy.

W sferze **edukacji** władze Gminy będą czuwały nad jej wysokim poziomem oraz utrzymaniem korzystnej sytuacji w kwestiach związanych z bazą lokalową, jak również wyposażeniem szkół w sprzęt komputerowy, który wraz ze starzeniem się technologicznym będzie sukcesywnie wymieniany. Duży nacisk zostanie położony na podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa oraz poszerzenie oferty edukacyjnej o propozycje dla dzieci i młodzieży zdolnej oraz naukę języków obcych w gminnych jednostkach oświatowych. Powstanie przedszkole, a istniejąca sieć świetlic wiejskich będzie wzmacniana.

Działalność **kulturalna** w gminie będzie rozwijana i usystematyzowana. Powstanie Gminny Ośrodek Kultury. Znaczącemu wzrostowi ulegnie ilość imprez kulturalnych organizowanych na terenie Gminy, w tym imprez cyklicznych. Samorząd będzie dbał o rozwój czytelnictwa, a także o tradycję historyczną i zachowanie lokalnych zwyczajów. Wspólnota lokalna szczególną troską obejmie dalszy dynamiczny rozwój **sportu** na terenie Gminy, poprzez jego upowszechnianie i promowanie aktywnych form wypoczynku, a także ciągłe podnoszenie poziomu bazy obiektów sportowych oraz organizacja zawodów o charakterze ponadlokalnym.

Gmina sprosta oczekiwaniom w zakresie zaspokojenia potrzeb **społecznych** na swoim terenie. Stanie się tak poprzez usprawnienie pracy Ośrodka Pomocy Społecznej, polepszeniu współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, wprowadzenie kompleksowych programów adresowanych do społeczności lokalnej oraz poszerzenie oferty zakładów opieki zdrowotnej. Samorząd położy szczególny nacisk na programy profilaktyki zdrowotnej oraz rozwój ratownictwa medycznego, z wykorzystaniem lokalnych zasobów oraz finansowania z funduszy zewnętrznych. Na terenie Gminy powstaną nowe organizacje samorządowe, a istniejące włączą się czynnie w najważniejsze dla Gminy przedsięwzięcia. Wprowadzony zostanie system szerokich konsultacji społecznych przy podejmowaniu najważniejszych dla lokalnej społeczności decyzji. Wszystkie te działania przyczynią się do znacznego zwiększenia zainteresowania mieszkańców sprawami lokalnymi, a to przełoży się między innymi na wzrost frekwencji w wyborach do samorządu lokalnego.

W sferze **bezpieczeństwa** wzrośnie współpraca samorządu z instytucjami za to odpowiedzialnymi. Nastąpi rozwój i usprzętowanie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie gminy Wierzbica. Powstaną bezpieczne przejścia dla pieszych, pobocza dróg i chodniki – dzięki czemu znacząco obniży się wskaźnik wypadków drogowych z udziałem pieszych.

Gmina Wierzbica będzie funkcjonować jako nowoczesna gmina osadniczo-rolnicza z silnym sektorem usług. Prowadzenie działalności gospodarczej na jej terenie będzie wspierane i ułatwiane przez samorząd. Mieszkańcom zapewnione zostaną warunki życia zgodnie ze standardami europejskimi w zakresie infrastruktury, bezpieczeństwa, ochrony zdrowia, sportu, oświaty i kultury. Gmina wykaże szczególną dbałość o lokalne tradycje oraz cenne przyrodniczo obszary chronione.

Wprowadzenie w życie „Strategii Rozwoju Gminy Wierzbica na lata 2009 – 2015” pozwoli na realizację określonej powyżej **wizji gminy**. Strategia wytycza zadania, których realizacja zapewni utrzymanie pożądanego kierunku rozwoju gminy.

4.3. Cele strategiczne i operacyjne Gminy Wierzbica

Dokładne określenie celów pozwoli na odpowiednią koordynację działań przez osoby i instytucje, które będą miały wpływ na realizację strategii, wytyczającej długofalowe kierunki zrównoważonego rozwoju gminy. Strategia Rozwoju Gminy Wierzbica do 2015 r. jest dokumentem kierunkowym, stanowiącym podstawę do podejmowania skoordynowanych działań przez władze samorządowe oraz podmioty sektora prywatnego, organizacje pozarządowe, mieszkańców gminy.

Działania objęte Strategią pozwalają na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju gminy w dziedzinie infrastruktury technicznej i społecznej, gospodarki oraz środowiska przyrodniczego i kulturowego. Szansą zrównoważonego rozwoju jest przede wszystkim realizacja następujących **celów strategicznych**, wynikających z określonej na wstępie misji Gminy Wierzbica. Są to:

- Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy; (S1)
- Wzrost jakości życia poprzez rozwój infrastruktury lokalnej i ochronę środowiska; (S2)
- Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców Gminy. (S3)

W ramach poszczególnych celów strategicznych wyróżnia się **cele operacyjne** – stanowią one podstawę wykonania celu głównego i celów strategicznych w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego (poniżej wyróżnione jako trzeci rząd np. S.1.2.)

S1: Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy:

- S.1.1. Tworzenie nowoczesnego i silnego ekonomicznie rolnictwa;
- S.1.2. Wzrost lokalnej przedsiębiorczości kluczem do nowych miejsc pracy;
- S.1.3. Rozwój sektora usług turystycznych i okołoturystycznych na terenie Gminy;
- S.1.4. Wykorzystanie lokalnych zasobów naturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości;

S2: Wzrost jakości życia poprzez rozwój infrastruktury lokalnej i ochronę środowiska:

- S.2.1. Poprawa układu komunikacyjnego Gminy Wierzbica poprzez budowę, modernizację i remont dróg, chodników i poboczy;
- S.2.2. Inwestycje w gospodarkę wodno – ściekową na terenie Gminy;
- S.2.3. System segregacji odpadów u źródła ich powstawania;

S.2.4. Dbłość o dobry stan infrastruktury gminnej (w tym owiatowej, sportowej i kulturalnej);

S.2.5. Wprowadzanie rozwiózan energooszczędnych we wszystkich obiektach i inwestycjach gminnych;

S3: Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców Gminy:

S.3.1. Stałe podnoszenie jakości i zakresu owiaty gminnej;

S.3.2. Stworzenie Gminnego Ośrodka Kultury;

S.3.3. Zwiększenie ilości imprez kulturalnych i sportowych;

S.3.4. Aktywna promocja Gminy na zewnątrz we współpracy z organizacjami pozarządowymi;

S.3.5. Dbłość o zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Gminy;

5. POWIĄZANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY WIERZBICA Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU, WOJEWÓZTWA I PAŃSTWA

Gmina Wierzbica, zgodnie z zamierzeniami polityki państwa oraz programów unijnych, dąży do zniwelowania różnic jakie powstały między regionami w Polsce i Europie. Działania te zmierzają w kierunku podniesienia konkurencyjności Gminy, a co za tym idzie do zachęcenia inwestorów do na jej terenie lokowania kapitału. Gmina w swych działaniach dąży do rozwoju infrastruktury lokalnej poprzez budowę kanalizacji, dróg itp. oraz do rozwoju samych mieszkańców, między innymi przez budowę systemów informacyjnych, a także przez rozbudowę oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.

Wszystkie inwestycje oraz podejmowane działania zgodne są ze Strategią Rozwoju Lokalnego Gminy oraz ze Strategią Rozwoju Powiatu Chełmskiego, które to dokumenty zostały opracowane przy aktywnym udziale mieszkańców. Zadania te dążą do poprawy warunków bytowych społeczności lokalnej poprzez budowę niezbędnej infrastruktury oraz do rozwoju mieszkańców, co w rezultacie prowadzi do harmonijnego rozwoju całego regionu.

Inwestycje planowane w Gminie Wierzbica poprzez zgodność z wymienionymi wyżej strategiami są spójne także z Narodowym Planem Rozwoju, którego celem strategicznym jest rozwijanie konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę sytuacji społecznej i ekonomicznej w porównaniu z poziomem regionalnym i krajowym.

Zarówno cele strategiczne, jak i operacyjne przyjęte w niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Wierzbica są **zgodne ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020**. Według tego dokumentu Priorytetowymi kierunkami rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006-2020 są:

1. Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;

2. Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
3. Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego;
4. Rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Wszystkie powyższe priorytety były brane pod uwagę przy ustalaniu celów strategicznych i operacyjnych zapisanych w Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica. Gmina poprzez niniejszą Strategię włącza się przede wszystkim w realizację Priorytetu 1, 2 oraz 3.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Powiatu Chełmskiego pokazuje poniższa tabela:

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica	Ocena zgodności	Strategia Rozwoju Powiatu Chełmskiego
<p>Cel strategiczny: <u>S2: Wzrost jakości życia poprzez rozwój infrastruktury lokalnej i ochronę środowiska:</u></p> <p>oraz cele operacyjne:</p> <p>S.2.1. Poprawa układu komunikacyjnego Gminy Wierzbica poprzez budowę, modernizację i remont dróg, chodników i poboczy;</p> <p>S.2.2. Inwestycje w gospodarkę wodno – ściekową na terenie Gminy;</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>1.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną powiatu</p>

<p>Cel strategiczny: <u>S1: Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>S.1.1. Tworzenie nowoczesnego i silnego ekonomicznie rolnictwa</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>1.2. Poprawa efektywności sektora rolnego oraz jego większa specjalizacja</p>
<p>Cel strategiczny: <u>S1: Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>S.1.3. Rozwój sektora usług turystycznych i okołoturystycznych na terenie Gminy</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 2: Poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu</u></p> <p>oraz</p> <p><u>Priorytet 3: Wzrost poziomu zatrudnienia mieszkańców powiatu</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>3.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości</p>
<p>Cel strategiczny: <u>S1: Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy</u></p> <p>oraz cele operacyjne:</p> <p>S.1.2. Wzrost lokalnej przedsiębiorczości kluczem do nowych miejsc pracy;</p> <p>S.1.4. Wykorzystanie lokalnych zasobów naturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości;</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 3: Wzrost poziomu zatrudnienia mieszkańców powiatu</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>3.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości</p>

<p>Cel strategiczny: <u>S3: Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców Gminy</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>S.3.1. Stałe podnoszenie jakości i zakresu oświaty gminnej</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 4: Poprawa jakości kapitału ludzkiego oraz ograniczenie wykluczenia społecznego</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>4.1. Podnoszenie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców powiatu</p>
<p>Cel strategiczny:</p> <p><u>S3: Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców Gminy</u></p> <p>oraz cele operacyjne:</p> <p>S.3.2. Stworzenie Gminnego Ośrodka Kultury;</p> <p>S.3.3. Zwiększenie ilości imprez kulturalnych i sportowych;</p> <p>S.3.5. Dbłość o zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Gminy;</p>	<p>zgodne z</p>	<p><u>Priorytet 2: Poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu</u></p> <p>oraz cel operacyjny:</p> <p>2.2. Rozwój kultury i kapitału społecznego w powiecie</p>

Tab. 19. Ocena zgodności Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica ze Strategią Rozwoju Powiatu Chełmskiego

6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY WIERZBICA NA LATA 2009-2015

Zakłada się, że metodą na zbudowanie dobrej Strategii Rozwoju Gminy jest szczegółowe rozpisanie wcześniej uzgodnionych celów na małe działania rozłożone w czasie i konsekwentnie realizowane z jasno sprecyzowanymi celami, działaniami i rezultatami oraz realnym budżetem. Realizacja tak zbudowanego planu winna także przynieść określone wskaźniki osiągnięć i efektów tj.: poprawę jakości dróg poprzez ich budowę i modernizację, poprawę jakości środowiska naturalnego (m.in. zmniejszenie zrzutu ścieków nie oczyszczonych, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery), rozszerzenie oferty w zakresie kultury, sportu poprzez budowę modernizację i remont obiektów, poprawę bazy edukacyjnej dla młodzieży w związku z remontem i modernizacją obiektów szkolnych, poprawa jakości bazy leczniczej i warunków ekonomicznych funkcjonowania ośrodka zdrowia i gabinetów lekarskich zwiększenie dostępności do bazy turystyczno-rekreacyjnej, poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę i modernizację oświetlenia ulicznego, poprawę zdrowia i warunków życia mieszkańców w związku z budową ujęć wody i sieci wodociągowej, tworzenie infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury niezbędnej dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa poprzez budowę dróg, wodociągów i kanalizacji i inne.

Strategia Rozwoju Lokalnego opracowana dla Gminy Wierzbica jest planem ambitnym. Realizacja określonych w jej obrębie zadań będzie odbywała się sukcesywnie i będzie uzależniona od wielkości pozyskanych przez Gminę funduszy strukturalnych. Realizacja zadań na bieżąco monitorowana pozwoli ocenić stopień wdrożenia projektów. Wskaźniki obrazujące postęp we wdrażaniu oraz rezultaty są podzielone na trzy kategorie:

1) wskaźniki produktu - to rzeczywiste efekty działania:

- liczba przyłączonych gospodarstw domowych do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej;

- długość sieci kanalizacyjnej;
- liczba przydomowych oczyszczalni ścieków;
- długość kolektorów sanitarnych;
- wydajność zmodernizowanych oczyszczalni ścieków;
- długość sieci wodociągowej;
- ilość przyłączy do sieci wodociągowej
- długość zmodernizowanych i wybudowanych dróg;
- liczba przyłączy do stałego łącza internetowego;
- liczba sołectw posiadających energooszczędne oświetlenie uliczne;
- liczba budynków, na których przeprowadzono termomodernizację;
- liczba budynków i przedsięwzięć, w których wykorzystywane są odnawialne źródła energii;
- liczba nowych podmiotów gospodarczych powstałych na terenie Gminy;
- liczba przedsiębiorstw zewnętrznych, które zainwestowały środki na terenie Gminy;
- liczba zakupionych pojemników do selektywnej zbiórki odpadów;

2) wskaźniki rezultatu - to natychmiastowy efekt wynikający z wdrożenia programu:

- zwiększenie stopnia skanalizowania Gminy;
- zwiększenie stopnia zwodociągowania Gminy
- poprawa jakości wody spożywanej przez mieszkańców;
- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód podziemnych i powierzchniowych;
- poprawa systemu usuwania i wywozu odpadów komunalnych z terenu Gminy;
- zwiększenie odsetka odpadów segregowanych u źródła na terenie Gminy;
- podniesienie jakości dróg;
- skrócenie czasu podróży;
- zmniejszenie ilości wypadków;
- zmniejszenie nakładów na bieżące remonty;
- zmniejszenie kosztów eksploatacji pojazdów;
- poprawa stanu wód powierzchniowych w Gminie;

- poprawa warunków pracy i nauczania;
- poprawa estetyki obiektów;
- zwiększenie funkcjonalności budynków;
- zmniejszenie zapotrzebowania na energię w budynkach użyteczności publicznej;
- zmniejszenie zapotrzebowania na energię w sieci oświetleniowej;
- zmniejszenie zagrożeń zdrowia i bezpieczeństwa uczniów;
- obniżenie kosztów eksploatacji budynków szkolnych i innych budynków publicznych;
- wzrost liczby osób korzystających z obiektów sportowych;
- poprawa warunków do rozwoju sportu i rekreacji;
- poprawa warunków do rozwoju turystyki i agroturystyki;
- liczba osób posiadających dostęp do Internetu
- podniesienie jakości usług urzędu;
- skrócenie czasu obsługi interesanta.

3) inne efekty - odnoszą się do efektów związanych bezpośrednio z podjęciem działania, ale pojawiających się po pewnym czasie:

- poprawa jakości życia mieszkańców Gminy;
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości;
- poprawa stanu środowiska naturalnego;
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej terenu;
- wzrost atrakcyjności Gminy i rozwój turystyki;
- poprawa zdrowotności mieszkańców;
- poprawa czystości wód;
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- ułatwienie dostępu do informacji;
- wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców;
- wzrost poziomu zintegrowania mieszkańców;
- wzrost poziomu świadomości zdrowotnej mieszkańców;
- wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców;
- wzrost aktywności społecznej i ekonomicznej mieszkańców Gminy.

7. WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY NA OKRES REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego uzależniona jest od wysokości pozyskanych do budżetu Gminy Wierzbica środków zewnętrznych zarówno krajowych, jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe Gminy wskazują, że na realizację przyjętych celów zabezpiecza się wkład własny. Zakłada się również, że nie wykonanie wszystkich zadań w latach 2009-2015 powoduje przesunięcie ich realizacji na lata następne.

Jednym z elementów realizowanej w Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych reformy ustrojowej jest samorządność gmin oraz ich autonomia finansowa. Gminy wyposażono w dochody, uzyskały one własne kompetencje i zadania. Ograniczoność zasobów, jakie pozostają w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz w zasadzie nieograniczone potrzeby społeczności lokalnych tworzą warunki, w których niezbędna jest racjonalna i efektywna gospodarka finansowa. Sytuacja ta wymusza konieczność stosowania nowoczesnych metod zarządzania finansami. Jednym z takich instrumentów jest Wieloletni Plan Inwestycyjny.

Jednostki samorządu terytorialnego, ze względu na pełnione zadania, podejmują się wykonania szeregu inwestycji różniących się charakterem, horyzontem czasowym i wymagających różnych nakładów finansowych. Jednoczesne realizowanie kilku projektów inwestycyjnych, których liczba jest ograniczona jedynie zasobnością gminy dodatkowo tą sytuację komplikuje. Celem nadrzędnym nie jest realizacja pojedynczej inwestycji, ale taki dobór przedsięwzięć, aby zapewnić zaspokajanie potrzeb społeczności gminy w warunkach stałego wzrostu. Realizowane zadania nie mają więc konkurencyjnego charakteru. A ponieważ wszystkie korzystają z tych samych, zwykle niewystarczających zasobów, planowanie poszczególnych przedsięwzięć nie powinno przebiegać w oderwaniu od pozostałych potrzeb i innych zamierzeń inwestycyjnych.

Wieloletni Plan Inwestycyjny umożliwia taki dobór inwestycji, który zapewnia najwyższy poziom korzyści. Budżet roczny bez oparcia na planie wieloletnim ogranicza

horyzont czasowy planowania w gminie, gdyż większość inwestycji ma charakter długoterminowy. Samo przygotowanie, a następnie realizacja inwestycji może trwać dłużej niż rok, a skutki jej realizacji, zwłaszcza w powiązaniu z innymi inwestycjami, gmina, jej budżet i jej mieszkańcy mogą odczuwać przez kolejne lata.

Proces przygotowania inwestycji jest długotrwały i kosztowny. Obejmuje m.in. studia wykonalności, stworzenie koncepcji, pozyskanie gruntu, opracowanie dokumentacji, WZiZT1, uzyskanie pozwolenia na budowę. Konieczne jest też zapewnienie finansowania inwestycji w perspektywie wieloletniej.

Obecnie sytuacja wobec dostępności funduszy UE wymaga dłuższego horyzontu planowania, a przede wszystkim wybrania inwestycji, dla których zostanie przygotowana dokumentacja (wnioski o dofinansowanie, studia wykonalności, ocena oddziaływania na środowisko). Inwestycje dofinansowywane z funduszy UE wymagają współfinansowania własnego (25 %, 50 % albo 85 % w zależności od tzw. „zysku netto” generowanego przez inwestycję) ze środków budżetu gminy lub poprzez zadłużanie się. Z tego względu planowanie powinno uwzględniać proces pozyskania środków z funduszy strukturalnych.

Wieloletniej perspektywy w planowaniu inwestycji dostarcza Wieloletni Plan Inwestycyjny. Jeżeli więc władze chcą poprawić jakość planowania, sprawność organizacyjną i skuteczność w osiąganiu zamierzonych celów wieloletni plan inwestycyjny gminy może się okazać najbardziej właściwą techniką na zaradzenie tym problemom.

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) to proces decyzyjny wyboru ważnych inwestycji w dłuższym horyzoncie czasu, takich aby suma korzyści (finansowych, społecznych, ekologicznych i innych) osiągniętych dzięki ich realizacji była jak największa.

7.1. Definicja Wieloletniego Planu Inwestycyjnego

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) jest rozpisany na okres kilku lat długoletnim planem całości zadań inwestycyjnych, opracowanym w formie zbiorczych zestawień pojedynczych planowanych przedsięwzięć usystematyzowanych według nadanych im priorytetów, wraz z terminami ich realizacji, oraz wysokością potrzebnych nakładów

finansowych z podziałem na poszczególne okresy czasu oraz źródła ich pozyskania. W ujęciu dynamicznym WPI jest procesem decyzyjnym wyboru strategicznych inwestycji w dłuższym horyzoncie czasu.

WPI ma charakter planu „kroczącego”, tzn. będzie on modyfikowany corocznie poprzez korekty i uaktualnianie jego zapisów, przy jednoczesnym eliminowaniu minionego roku oraz uzupełnianiu o kolejny rok kalendarzowy, WPI jest zintegrowanym dokumentem zawierającym m.in.:

- ▶ prognozę dochodów gminy,
- ▶ niezbędną wielkość wydatków operacyjnych,
- ▶ obsługę i spłatę zaciągniętych zobowiązań,
- ▶ przewidywaną wielkość długu do zaciągnięcia,
- ▶ wielkość środków przeznaczonych na inwestycje,
- ▶ całościowy plan inwestycji w okresie objętym planem oraz wielkość, środków finansowych przeznaczonych na ich realizację,
- ▶ roczne plany realizacji inwestycji komunalnych zawierające rzeczowy wykaz inwestycji wraz z określoną wielkością środków finansowych przeznaczonych na ich realizację.

Ogólna kwota wszystkich środków finansowych przeznaczonych w danym roku budżetowym na realizację inwestycji komunalnych określona została jako tzw. **budżet inwestycyjny**, w odróżnieniu od pozostałej części budżetu Gminy, która określana jest mianem budżetu operacyjnego. Budżet inwestycyjny stanowi podstawę dla konstruowania rocznego budżetu Gminy, a zwłaszcza rozmiarów wydatków inwestycyjnych.

Główną cechą Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Wierzbica na lata 2009-2015 jest odniesienie kosztów zadań inwestycyjnych do zdolności ich sfinansowania zarówno ze źródeł wewnętrznych (własnych), jak i zewnętrznych (kredyty, obligacje komunalne, budżet państwa, środki z funduszy Unii Europejskiej).

Mając powyższe na uwadze Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy jest dokumentem, w którym przedstawiono:

- zbiorcze ujęcie kluczowych elementów polityki zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz usług komunalnych w odniesieniu do inwestycji komunalnych;
- odniesienie kosztu realizacji WPI do wszystkich środków finansowych, które mogą być przeznaczone na ujęte w tym planie zadania inwestycyjne (źródła wewnętrzne i zewnętrzne);

W związku z powyższym WPI Gminy Wierzbica 2009-2015 to z formalnego punktu widzenia dokument, który przedstawia listę wybranych zadań inwestycyjnych, planowanych do realizacji do 2015 r. Jest on tworzony w oparciu o następujące zasady:

- dokument stanowić ma podstawowy instrument koordynacji wszystkich działań związanych z przygotowaniem i przebiegiem procesu inwestycyjnego;
- jego okres został dostosowany do zasad planowania budżetu funduszy unijnych, który jest określany w cyklu ośmioletnim (obecny okres obejmuje lata 2007-2013 z końcowym terminem rozliczania do 2015 r.);
- ma on stanowić podstawę dla corocznego procesu tworzenia budżetu Gminy w części dotyczącej wydatków inwestycyjnych;
- ma zawierać zestaw priorytetowych inwestycji przewidzianych do realizacji.

7.2. Funkcje Wieloletniego Planu Inwestycyjnego

Dzięki wdrożeniu wieloletniego programu inwestycyjnego (WPI) jednostka samorządu terytorialnego zyskuje **narzędzie zarządzania swoimi finansami oraz projektami inwestycyjnymi**, które w znacznym stopniu może przyczynić się do pobudzania jej rozwoju gospodarczego, sprawniejszego zarządzania oraz wdrażania Strategii jej rozwoju. Wieloletni Plan Inwestycyjny pełni funkcję informacyjną o kierunkach inwestycji, planowanym terminie ich realizacji, kosztach dla społeczności lokalnej i pracowników administracji.

Opracowanie i stosowanie w praktyce WPI **umożliwia prognozowanie nie tylko potrzebnych zasobów finansowych, ale także źródeł ich pozyskania**. Ma to szczególnie znaczenie w sytuacji, gdy pozyskanie środków musi być poprzedzone czasochłonną procedurą aplikacyjną (np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej).

Posiadanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego pozwala również na **zmniejszenie ryzyka braku płynności finansowej oraz wybór optymalnych sposobów finansowania tym samym dyscyplinując politykę finansową**. Kolejną korzyść wynikającą ze stosowania procedury WPI związana jest ze staraniem się gminy o przyznanie środków z funduszy Unii Europejskiej, gdzie **posiadanie takiego dokumentu jest konieczne**.

7.3. Korzyści wynikające z posiadania WPI

1) Dla strategii rozwojowej

Gminne plany inwestycyjne są narzędziem realizacji ich Strategii rozwojowych. Same plany strategiczne nie wymagają jeszcze bilansowania potrzeb i możliwości inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego z uwagi na dłuższy horyzont czasowy i inny format opracowania. Wiarygodność samorządu w zakresie zamierzeń rozwojowych staje się możliwa dopiero dzięki dobrze opracowanemu WPI, który przypisuje poszczególnym przedsięwzięciom harmonogramy finansowania zadań oraz określa całkowite - również zewnętrzne - możliwości finansowe jednostek.

Kompleksowe plany inwestycyjne mogą stać się podstawą lepszej współpracy samorządów różnych szczebli, gdzie Strategie rozwojowe nie są możliwe do zrealizowania bez udziału wielu podmiotów.

2) Dla kontaktów ze społecznością lokalną

Wieloletnie Plany Inwestycyjne dają władzom samorządowym wielofunkcyjny instrument polityki informacyjnej. Przede wszystkim mieszkańcy - mając możliwość zapoznania się z przeznaczeniem środków publicznych - mogą wpływać na kierunki inwestowania w gminie. Ta funkcja informacyjna planów może okazać się istotna także w samym urzędzie, gdzie nie wszyscy pracownicy przed przystąpieniem do tworzenia planu orientują się w uwarunkowaniach inwestycyjnych swoich jednostek. Dokument

WPI, jako baza informacyjna o zadaniach inwestycyjnych, jest też swego rodzaju ofertą dla potencjalnych inwestorów.

3) Dla kontaktów finansowych

Gminy dysponujące Wieloletnimi Planami Inwestycyjnymi stają się atrakcyjniejszymi, a przede wszystkim wiarygodnymi partnerami banków i instytucji finansowych, co oznacza swobodniejsze poruszanie się na rynku kapitałowym i łatwiejszy dostęp do zewnętrznego finansowania inwestycji. WPI jest dobrym narzędziem kontrolowania wydatków inwestycyjnych samorządu, zintegrowanym z wieloletnimi prognozami finansowymi, monitorującymi zdolność kredytową gminy. Prowadzi to do optymalnego wykorzystania środków dostępnych na inwestycje komunalne oraz do modyfikacji wydatków bieżących zależnych m. in. od podatków i opłat lokalnych.

7.4. Regulacje prawne dotyczące WPI

Przepisy regulujące Wieloletnie Plany Inwestycyjne w obowiązującym systemie prawa polskiego opierają się na ustawie z dnia z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych. Wprowadzenie tej instytucji prawno-finansowej stanowi istotne novum w stosunku do poprzednio obowiązującej ustawy prawo budżetowe. O wieloletnich programach inwestycyjnych stanowi art. 166 określając jednocześnie wzór załącznika (WPI) do uchwały budżetowej.

7.5. Proces decyzyjny wyboru inwestycji

Proces decyzyjny powinien składać się z trzech zasadniczych etapów:

1. **Ustalenie poziomu środków** jakie gmina w przyszłości przeznaczy na inwestycje Już na samym wstępie gmina decyduje, ile środków może w przyszłości przeznaczyć na inwestycje. Czyni to na dwóch poziomach:

- poziom wydatków bieżących: Gmina w pewnych granicach ma możliwość zdecydowania, czy chce przeznaczyć więcej środków na wydatki operacyjne (bieżące),

czy też obniżyć na jakiś czas poziom usług (przeznaczyć na nie mniej środków) i skierować zaoszczędzone pieniądze na inwestycje, które procentują w przyszłości;

- poziom dochodów: Po stronie dochodów gmina decyduje o poziomie niektórych wpływów (np. z podatków i opłat). Jest to również trudna decyzja, ponieważ mniejsze podatki (lub ulgi) i opłaty to mniejsze obciążenia dla mieszkańców, łatwiejsze ściąganie inwestorów ale też mniejsze dochody.

2. Ustalenie poziomu zadłużenia

Kiedy już znany jest poziom przyszłych gminnych środków finansowych dostępnych na inwestycje, gmina decyduje jaki maksymalny poziom zadłużenia jest dla niej akceptowalny (biorąc pod uwagę ograniczenia prawne i wpływ spłat kredytów na przyszłe budżety), a więc ilość środków zewnętrznych, które może pozyskać na inwestycje.

3. Wybór inwestycji

Należy wybrać takie inwestycje aby korzyści osiągnięte z ich realizacji były jak największe. Korzyści mogą być różnie oceniane w poszczególnych gminach, ponieważ są ściśle powiązane z hierarchią celów jakie gmina sobie wyznaczyła.

Kierowanie się w wyborze jedynie kryterium korzyści nie jest jednak do końca prawidłowe. Często inwestycja przynosząca największe korzyści jest jednocześnie inwestycją najbardziej kosztowną. Lepszy wydaje się wskaźnik "społecznego kosztu" osiągnięcia jednostkowej korzyści z realizacji inwestycji. Takie możliwości daje zastosowanie wskaźnika efektywności kosztowej (jest to jedna z metod analizy ekonomicznej), ale jej zastosowanie jest ograniczone do inwestycji dające ten sam efekt (czyli można ze sobą porównać dwie szkoły ale nie można porównać budowy szkoły i budowy drogi).

W przypadku możliwości wyrażenia korzyści w postaci finansowej można zastosować klasyczne metody oceny efektywności inwestycji (np. ekonomiczna wartość bieżąca netto (ENPV), ekonomiczna wewnętrzna stopa zwrotu (ERR)). Podejście takie nadal nie jest rozwiązaniem idealnym. Pozostaje sprawa wyboru takich parametrów jak: kiedy inwestycja ma się rozpocząć i ile trwać który wariant (techniczny, finansowy)

realizacji inwestycji wybrać. Wybór inwestycji należy rozważać wreszcie w kontekście całego otoczenia. Często wybieramy nie pojedyncze inwestycje lecz cały ich pakiet. W ramach pakietu możemy dokładnie ustalić wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi projektami oraz uwzględnić ich finansowanie.

Jak zauważono powyżej, pełna optymalizacja - czyli wybór najlepszego, idealnego rozwiązania - nie jest praktycznie możliwa. Musimy oprzeć się na metodach polegających na doświadczeniu. Intuicja podpowiada nam, że jeżeli mamy pierwszeństwo inwestycji najlepszej (przynoszącej największe korzyści), następnie trochę gorszej itd. aż do wyczerpania środków przewidzianych na wszystkie inwestycje, to osiągniemy rozwiązanie bliskie optimum, choć nie optymalne. Z takiego intuicyjnego rozwiązania korzystamy dokonując rankingu inwestycji.

7.6. Ranking inwestycji

Odpowiedni ranking inwestycji jest najważniejszą częścią procesu WPI. Nie wszystkie zaproponowane przez wnioskodawców (np. przez mieszkańców, wydziały urzędu) inwestycje mogą zostać przyjęte do planu i realizacji. Poniżej znajduje się kilka sposobów wyboru (rankingu) inwestycji:

Ocena wielokryterialna. Ustalanie punktowej oceny inwestycji to ocena inwestycji poprzez przyznawanie punktów za spełnienie poszczególnych kryteriów. Sumując punkty przyznane dla poszczególnych kryteriów otrzymujemy całościową ocenę inwestycji, która może być podstawą rankingu. Często dla ułatwienia stosuje się wagi dla poszczególnych kryteriów (każde z kryteriów uzyskuje inny mnożnik). Pozwala to na ujednoczenie punktacji - na przykład użycie jednolitej skali od 0 do 10 punktów.

Ranking w ramach koszyków inwestycji. Metoda ta polega na wstępnym podziale środków na poszczególne dziedziny („koszyki”): szkolnictwo, drogi, ekologia, itd. Następnie przeprowadzamy dokładniejszy ranking w ramach poszczególnych „koszyków”. Zaletą tego rozwiązania jest możliwość dostosowywania metod oceny do specyfiki danej dziedziny. Grupy inwestycji („koszyki”) powinny być powiązane z hierarchią celów jakie chce osiągnąć gmina.

Jeżeli na przykład największym problemem dla Gminy jest usprawnienie komunikacji pomiędzy dwiema częściami Gminy, zadania z tym związane (również

różne warianty rozwiązania tego samego problemu), powinny się znaleźć w jednym „koszyku”, na który powinna być przeznaczona znaczna kwota środków pieniężnych, ze względu na wysoki priorytet celów.

7.7. Koncentracja środków

Podstawową zasadą jaka powinna obowiązywać przy konstruowaniu planu jest koncentrowanie się na realizacji kilku inwestycji z maksymalnym zapewnieniem środków na ich realizację. Rozciąganie inwestycji w czasie powoduje marnotrawstwo środków finansowych oraz opóźnia efekty realizacji inwestycji. Co z tego, że gmina rozpocznie wiele pożytecznych inwestycji, skoro nie będzie miała środków na ich dokończenie?

Rolą Wieloletniego Planu Inwestycyjnego jest zmniejszenie wpływu na wybór inwestycji z pobudek politycznych, które często generują decyzje nieracjonalne. Decyzje takie najczęściej prowadzą do rozpoczęcia inwestycji bez możliwości jej zakończenia w racjonalnym czasie. WPI umożliwia wybór projektów najlepszych i skoncentrowanie się tylko na nich - następnie można rozpocząć dopiero po ich zakończeniu.

7.8. Prognoza finansowa

Dokładne określenie przyszłego potencjału finansowego pierwszego szczebla samorządu terytorialnego jest zadaniem niezwykle trudnym - zważywszy czynniki ograniczające trafność przewidywania. Czynniki te wynikają z:

- niepewnej sytuacji makroekonomicznej
- wewnętrznych niedoskonałości zarządzania gminą (np. brak jasno zdefiniowanych zasad polityki zarządzania mieniem komunalnym, czy polityk sektorowych),
- niedoskonałości metod prognozowania i planowania finansowego.

Pomimo tych przeciwności określenie możliwości finansowych gminy jest warunkiem niezbędnym do uzyskania zrównoważonego (zbilansowanego) planu inwestycyjnego. Dla osiągnięcia spójnej prognozy finansowej gmin niezbędne jest także sięgnięcie do ich strategii rozwoju oraz polityk sektorowych (jeśli takowe funkcjonują). Opracowywanie programów inwestycyjnych wymaga ścisłej koordynacji już w fazie

przygotowawczej. Na pierwszym szczeblu samorządu przygotowanie WPI wiąże się z opracowywaniem innych planów skutkujących zmianami w zarządzaniu gminą, w szczególności z wieloletnim planem finansowym, będącym integralnym elementem planu inwestycyjnego. Sporządzanie planów inwestycyjnych gmin bez średnioterminowego planowania finansowego grozić musi redukcją takich planów do listy „pobożnych życzeń”, gdzie propaguje się intencje, a nie realne zamierzenia samorządów.

7.9. Zdolność kredytowa gminy, projekcje budżetowe

Wieloletnie planowanie finansowe nieodłącznie wiąże się ze zdolnością kredytową gminy, a tym samym jej zdolnością inwestycyjną. Możliwości finansowania inwestycji wyłącznie z budżetu gminy zawężają jej możliwości rozwoju. Stworzono kilka modeli (z najczęściej stosowanym GFAM) przeprowadzenia szybkiej oceny kondycji finansowej gminy oraz ustalenia jej zdolności kredytowej. Wszystkie modele szacują - mniej lub bardziej precyzyjnie - dochody budżetu gminy, jej wydatki operacyjne, a następnie po wyliczeniu wolnych środków i określeniu kosztu obsługi kredytu prowadzą do szacowania pułapu środków dostępnych na sfinansowanie inwestycji.

Wyszczególnienie	Budżet 2009	Projekcje budżetowe			
		2010	2011	2012	2013
Dochody	14.785.330	16.543.947	16.964.360	15.912.828	16.240.000
Dług na koniec roku	2.235.363	1.431.379	833.980	295.550	0
% długu	15,12	8,65	4,92	1,86	0,00
Próg (60 % zadłużenia)	8.871.198	9.926.368	10.178.616	9.547.697	9.744.000
Możliwości kredytowe	6.635.835	8.494.989	9.344.636	9.518.147	9.744.000

Tab. 20. Ocena zdolności kredytowych Gminy Wierzbica w latach 2009-2013 (źródło UG Wierzbica)

Jak wynika z danych przedstawionych w powyższej tabeli, rokrocznie zadłużenie Gminy będzie spadać, a to pociągnie za sobą znaczny wzrost potencjału do inwestowania, co zbiega się w czasie z zaplanowanym w WPI przedsięwzięciami. W związku z tym należy ocenić, iż na podstawie projekcji na najbliższe 4 lata sytuacja finansowa Gminy Wierzbica będzie adekwatna do jej planów inwestycyjnych, a możliwości kredytowe będą mogły zostać wykorzystane do pomostowego finansowania tych inwestycji, które zyskają dofinansowanie z unijnych funduszy pomocowych.

Wielkości dochodów i wydatków budżetowych nie są specjalnie dopasowywane w celu zrównoważenia budżetu. Dzięki temu obrazują prawdopodobne kształtowanie się poszczególnych kategorii dochodów i wydatków w przyszłości niezależnie od planu inwestycyjnego oraz przyjętego harmonogramu spłaty zadłużenia.

W analizie poszczególnych źródeł dochodów budżetowych gminy dla dokonania oceny jej zdolności kredytowej badamy strukturę tych dochodów, ich stabilność i trendy wzrostowe w kolejnych latach. Zasadnicze źródła - bez finansowania zewnętrznego - to subwencje i dotacje, podatki i opłaty lokalne, udział w podatkach budżetu państwa, oraz dochody z majątku gminy. Jedynie dochody z majątku oraz podatki i opłaty lokalne są efektem polityki gminy, chociaż faktyczny poziom wielu stawek oscyluje w ramach ustawowych „widełek”. Niezależnie od tego, że wydatki gmin muszą być ujmowane podobnie jak dochody według obligatoryjnej klasyfikacji budżetowej, to w analizie finansowej podstawowe znaczenie mają trzy grupy wydatków:

- **rzeczowe**, obejmujące nakłady bieżące związane z daną kategorią. Są to przede wszystkim opłaty za energię elektryczną, ogrzewanie, wydatki związane z utrzymaniem infrastruktury jak również remonty i drobne zakupy inwestycyjne.
- **osobowe**, które obejmują płace pracowników objętych daną kategorią wynagrodzenia.
- **inwestycyjne**, obejmujące nakłady finansowe gminy na zadania przewidziane w planie inwestycyjnym.

Generalnie, projekcje tworzone są w oparciu o:

- wskaźniki inflacji,
- wskaźniki wzrostu gospodarczego,
- parametry stałe.

Wyszczególnienie	Budżet 2009	Prognoza na lata (w tys. zł)			
		2010	2011	2012	2013
Dochody	14.785.330	16.543.947	16.964.360	15.912.828	16.240.000
Przychody	1.916.923	-	-	-	-
Łącznie dochody i przychody	16.702.253	16.543.947	16.964.360	15.912.828	16.240.000
Wydatki na obsługę długu / odsetki od zaciągniętych kredytów	160.000	106.000	65.000	38.000	15.000
Wydatki bieżące bez obsługi długu	11.733.19	10.710.016	11.418.602	11.838.398	12.529.450
Łącznie wydatki bieżące	11.893.019	10.816.016	11.483.602	11.874.398	12.544.450
Rozchody	1.921.754	803.984	597.399	538.430	295.550
Łącznie wydatki bieżące i rozchody	13.814.773	11.620.000	12.081.001	12.412.828	12.840.000
Środki na inwestycje	2.887.480	4.923.947	4.883.359	3.500.000	3.400.000

Tab. 21. Ocena zdolności finansowej Gminy Wierzbica w latach 2008-2013

Dla tworzenia wieloletnich planów inwestycyjnych kluczowe znaczenie ma pojęcie „wolnych środków na inwestycje”. W najprostszej formule uzyskujemy tę wartość w wyniku odjęcia od całkowitych prognozowanych dochodów jednostki samorządu terytorialnego jej wydatków bieżących oraz kosztów obsługi długu.

Wartość wolnych środków oraz ich udział w dochodach gminy stanowi o kondycji finansowej samorządu. Im wielkość ta jest większa oraz im większy jest jej udział w dochodach gminy, tym w lepszej kondycji finansowej jest gmina.

Najważniejszym etapem analizy jest porównanie „wolnych środków na inwestycje” z faktycznym programem inwestycyjnym gminy. Uzyskana w wyniku takiego odejmowania kwota (wolne środki po inwestycjach) określa sytuację finansową gminy po przeprowadzeniu programu inwestycyjnego w kolejnych latach. Wartość ta wskazuje na ewentualną potrzebę finansowania zewnętrznego koniecznego do przeprowadzenia

planowanych inwestycji. Dopiero takie ujęcie pozwala na prawidłową ocenę sytuacji finansowej gminy, zanim podejmie się decyzję o zaciągnięciu dalszych zobowiązań. Zlekceważenie tego etapu powoduje błędy w zaciąganiu zobowiązań. Trafne rozpoznanie kondycji finansowej gminy w danym roku budżetowym i w latach przyszłych, jest dla władz gminy niezbędnym warunkiem zapewnienia mieszkańcom potrzebnych dóbr i usług oraz efektywnego realizowania priorytetowych zadań wspólnoty lokalnej. Brak odpowiednich środków i sprawnego zarządzania finansami poważnie ogranicza zdolność samorządów do świadczenia odpowiednich usług i zarządzania majątkiem gminy; utrzymywanie takiej sytuacji może produkować dodatkowe koszty.

Dobra kondycja finansowa gminy jest istotna przy pozyskaniu długoterminowego finansowania zadań inwestycyjnych: pożyczek, kredytów czy obligacji. Banki i agencje ratingowe biorą pod uwagę siłę lokalnej gospodarki, zdolność gminy do generowania dochodów oraz do spłaty wszelkich zobowiązań. Im lepsza sytuacja finansowa gminy, tym niższy będzie koszt pozyskania kredytu.

Efektom analizy finansowej gminy jest określenie poziomu wolnych środków, jakie będą mogły być wykorzystane na finansowanie inwestycji objętych WPI. Różnica pomiędzy bieżącymi dochodami a bieżącymi wydatkami budżetu, pomniejszona o kwoty związane z obsługą długu, stanowi poziom wolnych środków. Te z kolei są wyznacznikiem skali zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne.

7.10. Cel opracowania

Celem opracowania jest stworzenie jednolitego planu inwestycyjnego zwanego Wieloletnim Planem Inwestycyjnym (WPI) obejmującym strategiczne wydatki inwestycyjne jakie planuje się w okresie najbliższych 7 lat, tj. do roku 2015 włącznie.

Procedura WPI zastosowania w gminie doprowadzić ma do osiągnięcia następujących **efektów**:

1. Uporządkowanie polityki inwestycyjnej

Szczegółowa analiza planowanych inwestycji gminy oraz poddanie ich ocenie za pomocą wypracowanej metody priorytetyzacji tworzyć ma jasny i zrozumiały sposób realizacji inwestycji do roku 2015.

2. Dokument „Wieloletni Plan Inwestycyjny”

Zebranie wyników prac w formie dokumentu „WPI” stać się ma elementem informacyjnym dla społeczności lokalnej o zamierzeniach inwestycyjnych gminy. Dokument „WPI” poprzez elementy oceny finansowej gminy, oceny zdolności kredytowej, charakterystykę inwestycji gminnych oraz metod ich oceny może stać się podstawowym załącznikiem w przypadku wniosku do instytucji i funduszy pomocowych współuczestniczących w finansowaniu przedsięwzięcia inwestycyjnego.

3. Narzędzie „Wieloletni Plan Inwestycyjny”

Procedura realizacji „WPI” stanowiąca jeden z elementów prac ma na celu powtórzenie wszystkich działań WPI. Przyjęcie procedury umożliwi zaktualizowanie WPI bez angażowania środków i zatrudniania konsultantów.

4. „Wieloletni Plan Inwestycyjny” a plan jednoroczny

Mimo iż „WPI” jest planem wieloletnim jego wyniki muszą mieć bardzo ścisły związek z planami jednorocznymi tzn. z planem budżetu na rok najbliższy. WPI ma zatem na celu usprawnienie decyzji jednorocznych związanych z wydatkami inwestycyjnymi.

5. „Wieloletni Plan Inwestycyjny” jako element zarządzania

„WPI” stanowić będzie jeden z elementów zarządzania gminą. Prawidłowy, docelowy układ prac zmierzający do planowania zamierzeń inwestycyjnych powinien obejmować elementy:

- Strategia Rozwoju Gminy, której zadaniem jest przedstawienie podstawowych kierunków i celów strategicznych rozwoju gminy.
- Wieloletni Plan Inwestycyjny, którego zadaniem jest sprecyzowanie w tytułach inwestycyjnych celów strategicznych oraz dostosowanie ich do możliwości finansowych gminy.
- Budżet w układzie zadań, w którym w oparciu o wyniki WPI dokona się projekcji i szacunku zadań w roku planowanym.

Efektym Wieloletniego Planu Finansowego będzie zaplanowanie dochodów i wydatków gminy w taki sposób, aby na ich podstawie można było określić środki własne jakimi gmina jest w stanie rokrocznie dysponować z przeznaczeniem na wydatki inwestycyjne. Zastosowana metodologia zmierza w kierunku określenia tendencji i prognozy całkowitych dochodów gminy, niezależnie od źródła ich pochodzenia lub klasyfikacji budżetowej, ale z wyłączeniem dochodów związanych tylko i wyłącznie z finansowaniem inwestycji (dotacje celowe na zadania inwestycyjne, dotacje pozabudżetowe). Następnym krokiem jest prognoza wydatków operacyjnych z wyłączeniem wydatków majątkowych. Wynikiem prac stanie się wyliczenie różnicy z planowania dochodów i wydatków bieżących gminy. Analiza zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz harmonogramów spłat i obsługi długu spowoduje oszacowanie możliwości gminy do zaciągnięcia i spłacenia długu dodatkowego oraz do realizacji inwestycji.

Zadania inwestycyjne dla Gminy Wierzbica
na lata 2009 – 2015

Lp.	Nazwa zadania	Koszt	Lata realizacji	Uwagi
1.	Budowa systemu kanalizacji w m. Busówno Kolonia, Busówno z modernizacją gminnej oczyszczalni ścieków w m. Busówno Kolonia w obrębie aglomeracji.	7.626.900	2009-2010	
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m Staszyce, Kozia Góra, Pniówno, Kamienna Góra	3.500.000	2010-2011	
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią w m. Syczyn	3.700.000	2012-2015	
4.	Budowa technicznego uzbrojenia terenu w sieć kanalizacyjną w m. Wierzbica – Osiedle	490.000	2009	
5.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy	3.000.000	2009-2013	
6.	Budowa systemu poboru i dystrybucji wody na terenie gminy Wierzbica Etap II. Budowa sieci wodociąg. w m. Olchowiec, Kolonia Olchowiec, Święcica, Helenów, Terenin, Buza Etap III. Budowa sieci wodociąg. w m. Bakus Wanda, Wólka Tarnowska (wieś i osiedle), Wygoda, Tarnów, Karczunek wraz z modernizacją ujęcia wody w m. Wólka Tarnowska	4.900.000 4.200.000	2009-2011	
7.	Budowa sieci wodociągowej w m. Ochoża, Ochoża Pniaki, Święcica (tzw. Rowiska)	650.000	2009	
8.	Budowa wiejskiego domu kultury z zapleczem rekreacyjnym dla sołectw Chylin, Chylin Wielki.	687.000	2009-2010	
9.	Przebudowa świetlicy wiejskiej wraz z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej w m. Pniówno	797.000	2009-2010	
10.	Przebudowa świetlic wiejskich na ośrodki kultury w m. Wierzbica, Busówno, Kozia Góra, Wólka Tarnowska, Syczyn	3.000.000	2011-2015	
11.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej z zagospodarowaniem terenu w m. Wierzbica-Osiedle.	800.000	2011-2013	

12.	Remont budynku b. Ośrodka Zdrowia z przeznaczeniem na cele publiczne	500.000	2010-2011	
13.	Zagospodarowanie terenu z budową obiektu sportowego przy Zespole Szkół w m. Wierzbica-Osiedle	4.000.000	2011-2015	
14.	E-powiat chełmski – rozwój elektronicznych usług publicznych w powiecie chełmskim	800.000	2010-2011	
15.	Budowa i remont oświetleń ulicznych na terenie gminy	200.000	2011-2015	
16.	Selektywna zbiórka odpadów w gminie Wierzbica	500.000	2009-2010	
17.	Rekultywacja gminnego składowiska odpadów w m. Władysławów	500.000	2009-2011	
18.	Budowa zbiorników małej retencji w m. Syczyn, Busówno	4.000.000	2011-2015	
19.	Doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w gminie Wierzbica	1.500.000	2009-2015	
20.	Budowa Domu Kultury w m. Wierzbica-Osiedle	2.000.000	2011-2012	

Tab. 22. Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015

Drogi gminne

Lp.	Nazwa zadania	Koszt	Lata realizacji	Uwagi
1.	Budowa dróg osiedlowych w m. Wierzbica-Osiedle	2.900.0000	2010-2012	2,7 km
2.	Budowa drogi Chylin - Tarnów	3.000.000	2013-2015	3,5 km
3.	Modernizacja drogi Nr 104546L Syczyn	500.000	2009	1,0 km
4.	Modernizacja drogi Nr 104544 L Kamienna Góra	250.000	2009	0,5 km
5.	Modernizacja drogi Nr 104549 Ochoża	1.000.000	2013-2015	2,0 km
6.	Modernizacja drogi Nr 104540 L Święcica	600.000	2010	1,2 km
7.	Modernizacja drogi Nr 104550L Władysławów	500.000	2010-2011	1,0 km
8.	Modernizacja drogi Olchowiec Kolonia	500.000	2013-2014	1,0 km
9.	Modernizacja drogi Pniówno	750.000	2011-2013	1,5 km
10.	Modernizacja drogi Wólka Tarnowska – Wygoda	800.000	2009-2010	2,0 km

Tab. 23. Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015: branża drogowa

Zadania inwestycyjne służące rozwojowi gminy

Lp.	Nazwa zadania	Koszty orientacyjne	Lata realizacji	
1.	Zagospodarowanie terenu przy zabytkowym kościele w m. Olchowiec	623.000	2009-2010	Parafia Rzymsko-Katolicka w Olchowcu
2.	Przebudowa linii energetycznej w ośrodku gminnym	1.000.000	2011-2015	Inwestor zewnętrzny
3.	Scalanie gruntów Wierzbica, Busówno, Busówno Kolonia, Ochoża Pniaki, Terenin	10.000.000	2010-2012	Inwestor zewnętrzny
4.	Budowa elektrowni wiatrowych w gminie Wierzbica	10.000.000	2011-2015	Inwestor zewnętrzny
5.	Gazyfikacja Gminy		2015	Inwestor zewnętrzny
6.	Budowa piaskowni na terenie gminy Wierzbica	50.000	2011-2012	Inwestor zewnętrzny

Tab. 24. Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015: zadania inwestycyjne służące rozwojowi Gminy

8. SYSTEM WDRAŻANIA

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica będzie wdrażana przez Wójta Gminy, przy pomocy pracowników Urzędu Gminy w Wierzbicy. We wdrażaniu Strategii aktywny udział wezmą komisje Rady Gminy Wierzbica i wszystkie zainteresowane osoby z lokalnej społeczności – w ten sposób zostanie utrzymany lokalny charakter wdrażania Strategii.

Wdrażanie Strategii będzie się odbywało poprzez:

- przygotowywanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dotyczącej zadań ujętych w planie,
- przygotowywanie i składanie wniosków o dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- przeprowadzanie przetargów,
- realizację zadań zgodnie z określonymi wymogami,
- przygotowywanie informacji o realizacji projektów zawartych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym,
- przedkładanie ww. sprawozdań Komisjom Rady Gminy,
- przyjmowanie do realizacji nowych zadań zgodnych z oczekiwaniami społeczności lokalnej.

Instytucje, zespoły i osoby biorące udział w realizacji Strategii nawiążą współpracę z władzami powiatowymi i władzami województwa w celu kompleksowej realizacji wszelkich założeń niniejszego dokumentu. Niezbędna będzie również aktywna współpraca z sektorem prywatnym, instytucjami kultury, klubami sportowymi oraz organizacjami pozarządowymi – szczególnie w obszarach, dotyczących ich sfery działań. Takie podejście do realizacji Strategii wpłynie na zwiększanie się społecznej świadomości o celach i sposobach ich realizacji założonych w niniejszym dokumencie, a także pomoże sprawnie je zrealizować.

9. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Władze Gminy oraz osoby zaangażowane w tworzenie Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica zdają sobie sprawę, iż samo określenie działań nie jest gwarantem sukcesu. Niezwykle istotne jest również bieżące monitorowanie efektów i ewentualne modyfikowanie założeń przyjętych w tym dokumencie, dokonywanie oceny postępów realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz ich docelowych efektów. Niezwykle ważne jest również prowadzenie dialogu społecznego i stałego poszukiwania akceptacji społecznej oraz zrozumienia dla realizowanych działań.

9.1. System monitorowania, wskaźniki i sposoby oceny Strategii Rozwoju Lokalnego

Pierwszym etapem monitorowania realizacji zadań zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Lokalnego będzie **określenie postępów w realizacji działań inwestycyjnych oraz wdrażaniu programów organizacyjnych**. Na tym etapie kluczową rolę w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego odgrywa Wójt Gminy poprzez podległych mu pracowników oraz Rada Gminy Wierzbica. Instytucje te monitorują przebieg realizacji zadań zawartych w Wieloletnim Planie i ewentualnie interweniują w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania.

Skuteczność Strategii Rozwoju Lokalnego będzie poddawana bieżącej ocenie przez Wójta i Radę Gminy przy pomocy wskaźników osiągnięć (tożsamy z wskaźnikami oddziaływania, rezultatu i produktu używanymi do monitoringu projektów współfinansowanych z EFRR w ramach RPO) przygotowywanych przez Urząd Gminy wskaźników. Każdy z celów strategicznych będzie monitorowany przez inny wachlarz wskaźników:

- **Rozwój ekonomiczno-gospodarczy Gminy**; (S1) monitorowane poprzez (w nawiasach podano poszczególne cele operacyjne, do których odnosi się dany wskaźnik):

- Liczba gospodarstw rolnych, które skorzystały z unijnych funduszy pomocowych, (S.1.1.)
- Liczba gospodarstw rolnych objętych bezpłatnymi szkoleniami i doradztwem rolniczym, (S.1.1.)
- Liczba gospodarstw rolnych objętych programem scalania gruntów, (S.1.1.)
- Liczba maszyn i urządzeń rolniczych na terenie Gminy, (S.1.1.)
- Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy, (S.1.2.)
- Liczba nowych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy, (S.1.2.)
- Liczba nowych miejsc pracy na terenie Gminy, (S.1.2.)
- Poziom bezrobocia na terenie Gminy, (S.1.2.)
- Liczba gospodarstw agroturystycznych w Gminie, (S.1.3.)
- Liczba nowych gospodarstw agroturystycznych w Gminie, (S.1.3.)
- Liczba miejsc noclegowych w Gminie, (S.1.3.)
- Liczba nowych miejsc noclegowych w Gminie, (S.1.3.)
- Liczba zakładów gastronomicznych w Gminie, (S.1.3.)
- Liczba nowych zakładów gastronomicznych w Gminie, (S.1.3.)
- Powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektów, (S.1.4.)
- Powierzchnia terenów inwestycyjnych w Gminie, (S.1.4.)
- Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci wodociągowej, (S.1.4.)
- Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do kanalizacji, (S.1.4.)
- Powierzchnia terenów inwestycyjnych objęta działaniem stacji uzdatniania wody, (S.1.4.)
- Stosunek nowouzbrojonych terenów do wszystkich terenów inwestycyjnych w Gminie, (S.1.4.)

• **Wzrost jakości życia poprzez rozwój infrastruktury lokalnej i ochronę środowiska**; (S2) monitorowana poprzez:

- Długość wybudowanych dróg powiatowych, (S.2.1.)
- Długość zmodernizowanych dróg powiatowych, (S.2.1.)
- Długość wybudowanych dróg gminnych, (S.2.1.)
- Długość zmodernizowanych dróg gminnych, (S.2.1.)
- Liczba wybudowanych skrzyżowań, (S.2.1.)
- Liczba zmodernizowanych skrzyżowań, (S.2.1.)

- Długość wybudowanych utwardzonych poboczy, (S.2.1.)
- Długość zmodernizowanych utwardzonych poboczy, (S.2.1.)
- Długość wybudowanych chodników, (S.2.1.)
- Długość zmodernizowanych chodników, (S.2.1.)
- Długość dróg, poboczy i chodników oświetlonych, (S.2.1.)
- Średni czas przejazdu między dwoma punktami sieci, (S.2.1.)
- Nośność zmodernizowanego obiektu (drogi/mostu), (S.2.1.)
- Natężenie ruchu na drodze, (S.2.1.)
- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury drogowej, (S.2.1.)
- Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej, (S.2.2.)
- Liczba gospodarstw przyłączonych do sieci kanalizacyjnej, (S.2.2.)
- Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków, (S.2.2.)
- Liczba gospodarstw podłączonych do przydomowych oczyszczalni ścieków, (S.2.2.)
- Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków, (S.2.2.)
- Przepustowość zmodernizowanych oczyszczalni ścieków, (S.2.2.)
- Długość wybudowanej sieci wodociągowej, (S.2.2.)
- Liczba gospodarstw przyłączonych do sieci wodociągowej, (S.2.2.)
- Ilość odpadów komunalnych segregowanych u źródła powstawania, (S.2.3)
- Powierzchnia gminnego wysypiska odpadów komunalnych, (S.2.3.)
- Liczba pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, (S.2.3)
- Nowopowstała powierzchnia gminnego wysypiska odpadów komunalnych, (S.2.3.)
- Liczba zmodernizowanych szkół, (S.2.4.)
- Powierzchnia zmodernizowanych szkół, (S.2.4.)
- Liczba wybudowanych obiektów dydaktycznych, (S.2.4.)
- Liczba zmodernizowanych obiektów dydaktycznych, (S.2.4.)
- Powierzchnia wybudowanych obiektów dydaktycznych, (S.2.4.)
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów dydaktycznych, (S.2.4.)
- Liczba wybudowanych obiektów sportowych, (S.2.4.)
- Liczba zmodernizowanych obiektów sportowych, (S.2.4.)
- Powierzchnia wybudowanych obiektów sportowych, (S.2.4.)
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów sportowych, (S.2.4.)
- Liczba wybudowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)

- Powierzchnia wybudowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)
- Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba zakupionego sprzętu na potrzeby obiektów sportowych / dydaktycznych/ społeczno-edukacyjnych, (S.2.4.)
- Liczba obiektów wyposażonych w sprzęt sportowy/dydaktyczny/społeczno-edukacyjnych, (S.2.4.)
- Powierzchnia obiektów wyposażonych w sprzęt sportowy/ dydaktyczny/ społeczno-edukacyjny, (S.2.4.)
- Liczba uczniów w szkołach korzystających z wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba wychowanków placówek oświatowych korzystających z infrastruktury edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba osób korzystających z obiektów dydaktycznych, (S.2.4.)
- Liczba osób korzystających z obiektów sportowych, (S.2.4.)
- Liczba uczniów korzystających tygodniowo z infrastruktury społeczno-edukacyjnej, (S.2.4.)
- Liczba osób tygodniowo korzystających z obiektów sportowych (po 2 latach), (S.2.4.)
- Liczba nowych energooszczędnych punktów oświetleniowych w na terenie Gminy, (S.2.5.)
- Liczba obiektów objętych termomodernizacją na terenie Gminy, (S.2.5.)
- Liczba obiektów, w których wprowadzono rozwiązania energooszczędne na terenie Gminy, (S.2.5.)
- Powierzchnia obiektów objętych termomodernizacją na terenie Gminy, (S.2.5.)

• **Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców Gminy** (S3)

monitorowana poprzez:

- Liczba dzieci objętych opieką przedszkolną, (S.3.1.)
- Procentowy udział dzieci objętych opieką przedszkolną, (S.3.1.)

- Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych i innych programów edukacyjnych, (S.3.1.)
- Liczba nauczycieli mianowanych, (S.3.1.)
- Liczba nauczycieli dyplomowanych, (S.3.1.)
- Liczba świetlic wiejskich na terenie Gminy, (S.3.2.)
- Powierzchnia obiektów służących działalności kulturalnej na terenie Gminy, (S.3.2.)
- Powierzchnia Gminnego Ośrodka Kultury, (S.3.2.)
- Liczba imprez kulturalnych w Gminie, (S.3.3.)
- Liczba cyklicznych imprez kulturalnych w Gminie, (S.3.3.)
- Liczba osób biorących udział w imprezach kulturalnych w Gminie, (S.3.3.)
- Liczba stowarzyszeń zarejestrowanych na terenie Gminy, (S.3.4.)
- Liczba produktów regionalnych zarejestrowanych, (S.3.4.)
- Frekwencja wyborcza w Gminie, (S.3.4.)
- Powierzchnia obszarów chronionych na terenie Gminy, (S.3.5.)
- Liczba wyremontowanych obiektów zabytkowych, (S.3.5.)
- Powierzchnia wyremontowanych obiektów zabytkowych, (S.3.5.)
- Liczba użytkowników biblioteki gminnej, (S.3.5.)
- Liczba wypożyczeń, (S.3.5.)
- Wielkość zbiorów bibliotecznych, (S.3.5.)
- Powierzchnia obiektów bibliotecznych na terenie Gminy, (S.3.5.)

Dane do wskaźników będą zbierane przez Urząd Gminy, zarówno od jednostek mu podległych, jak i od innych jednostek z terenu Gminy, a także ze statystyki publicznej. **Wyniki monitoringu będą przedstawiane co 2 lata** na sesjach Rady Gminy, publikowane na stronach internetowych Urzędu Gminy oraz w prasie lokalnej.

W wyjątkowych sytuacjach dopuszcza się możliwość aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica poprzez uchwałę Rady Gminy Wierzbica. Władze Gminy będą unikać jednak niekonsekwencji w realizacji Strategii.

9.2. Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym, a organizacjami pozarządowymi

Samorząd gminy realizując swoje zadania wypełnia także obszary partycypacji społecznej i stymulowania rozwoju społecznego. Następuje to poprzez włączenie

organizacji pozarządowych, lokalnego biznesu oraz inicjatyw obywatelskich do rozwiązywania problemów i podejmowania strategicznych decyzji dotyczących wspólnoty lokalnej.

Bardzo ważnym zadaniem jest także współpraca z sektorem prywatnym, gdzie realizuje się zasada: prywatny kapitał – publiczna korzyść. Partnerstwo publiczno – prywatne jest rozwijane szczególnie przy świadczeniu usług, w tym komunalnych. Służyć to będzie rozwojowi aktywności społecznej. Także realizacja inwestycji i modernizacji infrastruktury lokalnej będzie miejscem do rozwijania partnerstwa publiczno – prywatnego.

Ponadto podmioty działające w sektorze prywatnym i organizacje pozarządowe – w tym Ochotnicze Straże Pożarne i Koła Gospodyń Wiejskich będą aktywnie włączane w proces monitoringu i oceny stopnia wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego. Zakłada się także możliwość utworzenia tzw. **forum trzech sektorów**: reprezentacji organizacji pozarządowych, przedstawicieli lokalnych przedsiębiorców oraz władz samorządowych – w formie cyklicznych spotkań studyjnych

Współpraca w ramach forum mogłaby odbywać się będzie min. poprzez:

- dotacje i granty,
- zlecenie zadań,
- różne formy wsparcia (szkolenia, warsztaty, udzielenia informacji dotyczące np. najlepszych praktyk).

Samorząd poprzez uspołecznienie procesu współpracy w ramach forum będzie dążył do opracowania razem z partnerami społecznymi i lokalnym biznesem program działań, gdzie będą ujęte główne obszary współpracy. Istniejąca i rozwijana współpraca będzie na bieżąco oceniana i monitorowana, dzięki czemu będzie możliwość ciągłego doskonalenia współpracy, aktualizacji wszelkich programów i szybkiego reagowania na ewentualne zmiany w otoczenia społeczno-gospodarczym Gminy Wierzbica.

10. PUBLIC RELATIONS STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO

Celem Władz Gminy Wierzbica jest uzyskanie pełnej akceptacji działań zaproponowanych w niniejszej Strategii Rozwoju Lokalnego. Zakłada się, że jej uzyskanie będzie o tyle łatwe, iż działania przedstawione w niniejszym dokumencie wychodzą naprzeciw oczekiwaniom społeczności Gminy. Służą zaspokojeniu zarówno potrzeb bieżących jak też odczuwalnych w długim okresie czasu.

Planowane jest jednakże podjęcie działań informacyjnych i promocyjnych, których zadaniem będzie:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących rozwojowi Gminy;
- zapewnienie czytelnej informacji o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach;
- zapewnienie bieżącego informowania opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na obszarze Gminy,
- kształtowanie pozytywnego wizerunku Strategii Rozwoju Lokalnego;
- zapewnienie współpracy z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie Strategii Rozwoju Lokalnego;
- wykorzystanie nowoczesnych źródeł przekazu i nowoczesnych technologii, m.in. Internetu, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego oraz społeczeństwem jako bezpośrednim beneficjentem.

W szczególności władze Gminy zadbają o:

- Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica zostanie w całości zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej;

- w Urzędzie Gminy Wierzbica zostanie wytypowane stałe miejsce „wyłożenia” Strategii Rozwoju Lokalnego (w wersji drukowanej) – gdzie będą mogły przychodzić wszystkie zainteresowane osoby w celu zaznajomienia się z jego treścią i założeniami;
- egzemplarze Strategii Rozwoju Lokalnego zostaną przekazane wszystkim radnym Gminy, w celu upowszechniania Planu wśród mieszkańców;
- egzemplarze Strategii Rozwoju Lokalnego zostaną przekazane wszystkim sołtysom w Gminie, w celu upowszechniania dokumentu i jego założeń wśród mieszkańców terenów wiejskich;
- planuje się także zamieszczanie informacji o Strategii Rozwoju Lokalnego oraz o poziomie jej wdrożenia w wydawnictwach prasowych.

Władze Gminy oczekują, iż działania te zaangażują szerszą rzeszę mieszkańców w życie społeczne i gospodarcze gminy. Ważne jest również aby zaproponować mieszkańcom zgłaszanie własnych, być może bardzo interesujących pomysłów. Bardzo istotnym elementem *public relations* przedsięwzięcia będzie zaangażowanie lokalnych elit (biznesowych, kulturalnych).

Kolejnym założeniem władz gminy będzie dążenie do stworzenia jak najkorzystniejszego wizerunku Gminy na zewnątrz. Sprecyzowany oraz konkretnie wyartykułowany Strategii Rozwoju Lokalnego zaprezentowany na stronach internetowych bądź też w inny sposób może skłonić tychże mieszkańców do osiedlenia się na terenie gminy (będą oni świadomi kierunków w których rozwijać będzie się gmina w następnych latach).

Ostatnim z kierunków prowadzenia *public relations* są władze powiatowe i wojewódzkie (będące dysponentami środków z funduszy Unii Europejskiej). Ważne jest, aby poprzez Strategię Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica zapoznać władze wyższego szczebla z problemami gminy, szansami i kierunkami jej rozwoju. Ważne jest również, aby cele gminy zgodne były z polityką Państwa Polskiego, gdyż gwarantuje to uzyskanie pomocy finansowej na realizację zamierzonych przedsięwzięć.

10. SPIS TABEL I WYKRESÓW

Nr tabeli	Nazwa	Strona
1	<i>Ludność Gminy wg sołectw</i>	8
2	<i>Zmiana liczby ludności Gminy Wierzbica w latach 2000-2008</i>	9
3	<i>Struktura wiekowa ludności ze względu na liczbę lat</i>	10
4	<i>Struktura wiekowa ludności ze względu na grupę produkcyjną</i>	11
5	<i>Struktura gruntów w Gminie Wierzbica</i>	13
6	<i>Struktura właścicielska gruntów w Gminie Wierzbica</i>	16
7	<i>Wykaz dróg powiatowych w Gminie Wierzbica</i>	17-18
8	<i>Wykaz dróg gminnych w Gminie Wierzbica</i>	18-21
9	<i>Stan telefonizacji Gminy Wierzbica</i>	23-24
10	<i>Nowopowstałe podmioty gospodarcze w Gminie Wierzbica w latach 2000-2008</i>	26
11	<i>Główne źródła utrzymania ludności w Gminie Wierzbica</i>	26
12	<i>Struktura gospodarstw rolnych w podziale na grupy użytkowe w Gminie Wierzbica</i>	27
13	<i>Zasoby Gimnazjum w Wierzbicy</i>	29
14	<i>Zasoby Szkoły Podstawowej w Wierzbicy</i>	30
15	<i>Zasoby Szkoły Podstawowej w Świącicy</i>	30
16	<i>Osoby korzystające z poszczególnych placówek kulturalnych w Gminie Wierzbica</i>	31
17	<i>Obiekty zabytkowe na terenie Gminy Wierzbica</i>	35
18	<i>Analiza SWOT Gminy Wierzbica</i>	41-43
19	<i>Ocena zgodności Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Wierzbica ze Strategią Rozwoju Powiatu Chełmskiego</i>	51- 53
20	<i>Ocena zdolności kredytowych Gminy Wierzbica w latach 2008-2013</i>	66
21	<i>Ocena zdolności finansowej Gminy Wierzbica w latach 2008-2013</i>	70
22	<i>Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015</i>	72-73
23	<i>Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015: branża drogowa</i>	73
24	<i>Lista zadań inwestycyjnych dla Gminy Wierzbica na lata 2008-2015: zadania inwestycyjne służące rozwojowi Gminy</i>	74

Nr wykresu	Nazwa	Strona
1	<i>Zmiana liczby ludności Gminy w latach 2000-2008</i>	9
2	<i>Struktura ludności Gminy Wierzbica według grup produkcyjnych</i>	11
3	<i>Struktura własności gruntów w Gminie Wierzbica</i>	16
4	<i>Struktura gospodarstw rolnych według wielkości w Gminie Wierzbica</i>	27